Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Ера 30 июль 1959 шу
№ 61 (2273)
Мах 20 кап.

Машараи доттагIалаи хетаяьча кагирхойи студентийи VII Дерригдунен фестивале дакъа лоацарашка

Дег тIара моаршал лу аз Вене вIашагIкхийттача VII Дерригдунен кагирхойи студентийи фестивале дакъа лоацарашка. IалаьмаIте дика да, тайп-тайпарча мехкашкара, тайп-тайпара политически уйлаш йолаш бола кагирхой шоаш машаре а доттагIалца а бахеи тайп-тайпарча мехкий а халкъий а традицей сийдеи чIоагIа безам болаш хилар дIахьоккхар духьа цхьана вIашагIкхетар.

Кагирхоша шоай фестивалей девиза меттел хержаб дика тIахьехам: «Машараи доттагIалаи тIехьа»! Тайп-тайпара общественно-политически системаш новкъа хила йиш яц пачхьалкхеннашта машаре дахара. Из вIалла новкъа хила йиш яц кагирхой спортивни къовсамашка вIашагIа а бетталуш, шоай халкъа культура карагIдаьннараш дIа-юха а эцаш, къонача тIехьенах болча наха доттагIал леладарнеи цхьана къахьегарцеи. Массаза а могаде а хьаллаца а деза кагирхой вIаший дикагIа бовзаргболаш а дIа-юха дувцар кхетадергдолаш а каст-каста вIашагIа беттабала а вIаший дагабувла а цар безам хилар.

Iилманнеи техниканнеи карагIдаьннараш, вай ханахь гучадаьха сийлахь-доккхий хIамаш гIирсаш хIалакдарга ца а ухийташ, уж хьадарга ахийта деза, нах боабарга ца а ухийташ, цар вахар тоадарга ахийта деза. Адамленна къаьстта а шоана, кагийча наха, вахара рузкъаш дукхагIа денна ца Iеш, духовни рузкъаш а долалургдолаши дала дезаши да уж хIамаш.

Шуга гIолла къоналга моаршал а луш, материальнии духовнии рузкъаш дегIаахийтара а дебийтара а дешачеи машаре къахьегачеи оаш толамаш дахар лов сона. Шоай къахьегама гIулакхашца а шоай талантащца а хозделаьтта! Кхоане къонача тIехьенга я. Самукъача адамашта лов машарца дахара принципаш котъялар, адамаш тIемий зуламех кIалхардалар, машареча вахаре адамленна долча дикага, цун прогрессага шоай деррига низаши хьаькъали кагирхоша дIадахийтар.

Сай дерригача дег тIара лов сона VII-гIча Дерригдунен фестивало, цига дакъа лоацаш мел бараша, викалаша шоаш лаьца сий дола никъ толаме чакхбаккхар.

1959 шера 25 июле.

Н. ХРУЩЕВ.

Укхаза болх бу депутаташа

Шаьла района «Джалка» яхача совхоза Подлесное яхача юртарча 3-ча отделенена гаьна йоаццаш улл совхоза коа тIара оалхазараш леладу ферма.

ГаьIнара хьежача а хьагуш да цу ферма керте латтараш а, болхлой а шоай балха чIоагIа лоархIам беш хилар. Цу ферме кхоабаш ерригаш а 4200 котами 12100 котама кIориги я.

Укх шера апрель бетта инкубаторагара хьаийцача кIоригех 80 процент укх ханага яьхай царга хьожаш йолча моттигерча Совета депутата Хадизова Сипас. Цу хана хьаийцача кIоритех 5800 кIориг дика дегIа яьхка а йолаш укх шера 24 июле лагере дIаяхийтар Хадизовас, хIаьта царцара жужакаш август бутт чакхбоаллаш фуъаш де а долалургда.

Дукха ха йоаццаш Сипас ферме балха йоалаяьй ший йоI Рашан. Рашанеи цунца цхьана дешаш хиннача Харипова Любаси дош деннад укх деношка Сипас хьаийцача 6300 кIоригах 85 процент хьалкхее цунна новкъостал де.

— Уж къона болхлой балхах дика кхеташ боагIа. Со дог тийша я царех дика коа тIара оалхазараш леладераш хургхиларах, — йоах ферма заведующе, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат йолча Садаева ЗураIа.

Массадолча хIамах кхета безам болча къонача мехкараша иштта новкъостал ду хIанз яхкаш йолча котамашта Iунал деш йолча Тепкаева Марусена.

ХIара котама лаьрхIа 75 фуъ гулде, аьнна ше денна дош кхоачашдеш чIоагIа къахьегаш хьайоагIа нов. Тепкаева. Цо хьинаре къахьегар бахьан долаш хIара котама лаьрхIа хIанзале а цо 70 фуъ гулдаьд, Белгалдаккха деза ши птичница хилаезача котамашта гIулакх деш Марусиш ше хилар.

— Хала дале а, со бIукъажаш яц балхах, — оал цо, — хIана аьлча сона хов хьайбай продукташ дукхагIа арахецара США-на тIехьакхе коа тIара оалхазараш леладар мел боккхача лоархIаме да.

ХIара дийнахьа котамашта диаззеи, котама кIоригашта ялхаззеи даа хIама тел болхлоша. ДукхагIа долча даькъе ялат тувс котамашта, хIаьта наг-нагахьа комбикорм а лу. КIоригаш зIамига йолча хана тух тассанза йолча кIолдаца кхоаб. КIеззига уж дегIа яьхкача царна тела болабу мукхах а кIих а хьажкIех а яьккхача ишка бод. ХьажкIий ишко кIоригаш сихагIа дегIа а йоалаю ерста а хулийт. Бод беча хана цох ета шура етт. Из бахьан долаш кIолда чам хул цун. Цхьа бутти ах бутти баьлча кIоригаша духхьал хи тIа кийчбаьча бедах кхоачам бу. Шин беттага кхаьчача кIоригаша моллагIа Iа дIаеннар юъ.

Иштта говза коа тIара оалхазараш леладе ховш бола нах болча фермо вай Даьхенна дукхагIа дулх а, фуъаш а хилийтара новкъостал дергда.

Х. ГАЛАЕВ.

ДЕГ ТIАРА ТIАЙИЙЦА ХЬАЬШИЙ

Дукха нах гулбеннабар Грознерча вокзала перрона тIа 28 июле Iуйранна. М. Н. Ермоловай цIерагIа дола театр доагIилга ховш бола гулбеннараш сатем боацаш поезд йоагIаргйолча оагIорахьа дIахьежар.

9 сахьат 50 минут яьлча поезд кхаьчар. Оркестро торжественни марш локх. Вагона чура ара а баьнна, перрона тIарча наха чIоагIа гIадбаха тIа а ийца вокзала хьалхашнкарча майдан тIа бовл артисташ. Укхаза боккха го баь зизаш бе а доахкаш пионераши Грозне общественноста викалаши ба.

Республика берригача культура болхлой цIерах хьаьшашка моаршал а хоатташ эггар хьалхагIа къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР культура министра нов. Татаевс.

— М. Н. Ермоловай театр хьоашалгIа дар тха республика къахьегамхоша боккхача лоархIаме гIулакх да,— аьлар нов. Татаевс,— шун гастролаша уж культура оагIонгахьара цегIабоалабе а, республикера искусство лакхъе а новкъостал дергда.

ССКП горкома а, Грозненски городской Совета а, Нохч - ГIалгIай АССР берригача къахьегамхой а цIерах хьаьшашка моаршал хаьттар Грозненски горисполкома председатела заместителa нов. Эпендиевс.

— Шун спектаклаша чIоагIа гIадбугаргба тха города къахьегамхой,— аьлар цо,— шун искусства нефтяникий а, машиностроителий а, химикий а, берригача къахьегамхой а дегаш айдергда.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Грозненски химически завода № 17—18 йолча установка смена начальника нов. Дронкина.

— Грозне кагирхой цIерах аз моаршал хоатт безача хьаьшашка. М. Н. Ермоловой цIерагIча театра коллективага,— аьлар цо. ДIахо нов. Дронкина аьлар из театр берригача мехка цIи хеза а советски зрителa дукха дезаш а хиларахи, цун коллектив Грозне кагирхоша цег тIара тIаэцаш хиларахи.

Театра болхлой цIерах шоаш дика тIаэцарах фусам-даьшта баркал аьл М. Н. Ермоловай цIерагIча театра директора нов. Зимницке.

Цул тIехьагIа дукхача пионераш керда зизаш лу артисташта.

Легковой машинаш чу а хайша городе цIаболх хьаьший.

Цу дийнахь сайранна Дунен хала къашта юкъерча машара преме лауреата Назым Хикмета «Зоакх босаг» яха пьеса оттаярца спектакла дIайолайир театро. Спектакль дIайолаяллалца вай республика къахьегамхой цIерах театра коллективга моаршал хаьттар СССР писателий Союза Нохч-ГIалгIай отделене правлене председатела А. Хамидовси Грозненерча станце вагонни отдела инженера М. Терентьеваси.

Зрителаша чIоагIа къоабалъяь тIаийцар театра хьалхара спектакль.

Сурта тIа: М. Н. Ермоловай цIерагIча театра артисташ Грознерча вокзале.

А. БОКОВ.
И. ПЛИЕВА сурт.

Кагирхой Дерригдунен фестиваль хьайийлай

ВЕНА, (ТАСС корр.) Тахан Вене машари доттагIали чIоагIде вIашагIъелла кагирхойи студентийи ворхIлагIа йола Дерригдунен фестиваль торжественно хьайийлар. Дунен массе миIингера австрийски столице баьхкаб кагирхой викалаш.

Фестивала моастагIашта маганзар кагирхой гулбалара духьале е. Бакъда моастагIий дIахо а духьале еш ба. Венас безаме тIаийцар тайп-тайпарча къамах бола кагий нахи мехкарийи, массадолча меттала дола къамаьл доладелар сийнча Дунай йисте.

Дийнахьа пхи сахьат даьлча лоkхаш оркестраш а йолаш, Пратер яхача парка шерача аллеяшка гIолла Венерча стадионе чуйолаелар делегацеш. Фестивале баьхкача нахага моаршал хетт Вене бахача наха а Австре кхыча городашкареи областашкареи баьхкараша а. Иллешдек, хетта моаршалаш хоз, массане а беззаме дIа-юха кулгаш тел кагирхоша.

Кертера колонна хьатIаотт 70 эзар саг чухошаш йолча Венерча Централъни стадиона наIарга.

Кертерча ложе гучабоал фестивала дунен халкъий комитета членаш, сийлен хьаьший, официальни бола нах, царца федеральни канцлера ший викал доктор Халупка а волаш. Делегацей торжественни парад йолалу. Фестивала Iалаьмате йоккха эмблема яхьаш боагIача кагийча наьхеи мехкарийи группа гучаяьлча чIоагIа тIоараш тох. Цул тIехьагIа фестивала лоа санна кIай байракхаши Венерча фестивале дакъа лоацача 110 совгIа долча къамий байракхаши бе а йоахкаш, байракхаш лелаераш тIехбоал. Наха тIоараш детт ерригача фестивале. Алфавитах хьалха йоагIа Албане кагирхой делегаци наькъа такилга тIайоал. Царна тIехьа боагIа Алжира, Болгаре, Дане, Камбоджи кагий нахи мехкарийи, хIара делегаци чIоаггIа тIоараш а детташ, немецки меттал «Фрейндшафт» — «ДоттагIал» яхаш цIогIа а детташ тIаэц.

Хадданза керд-керда делегацеш тIаух стадионе. ХIанз йоагIа фестивале яьхкача эггара йоккхагIачарех цаI йола Германе Федеративни Республика делегаци. Германски Демократически Республика кагирхой, къона чехаш, индийцаш, цейлонцаш боагIа. Гулбеннача наха боккхача безамца тIаэц Китайски Халкъа Республика делегаци. ХIанз боагIа Америка ВIашагIкхийттача Штатий, Ирака, Югославе, Бельгийски Конго кагий нахи мехкарийи.

Стадионе чубоал советски кагирхой викалаш. Стадионе гулбенна нах берригаш хьалгIовт, чIоаггIа тIоараш тох. Массанахьара масса меттала оалаш хоз: «Машар», «ДоттагIал», «Москва!»

Камеруна, Тринидада, Эфиопе, Японе кагирхой делегацеш йоагIа. Фестиваль хулача мехкара делегаци эггара тIехьагIа чуйоагIа стадионе. Сийлен трибуна юххе гIолла тIехбоал эзар къона австрийцаш цIекIай цIе байракхаш бе а йоахкаш.

Парад йистейоал. Торжественни митинг йолалу. Фестивала дунен халкъий комитета цIерах Итале кагирхой викало Бальцамо дIайха моаршал хоатт фестивала делегаташкеи хьаьшашкеи. Цул тIехьагIа къамаьл де дош лушхе континентеи ворхIлагIа фестиваль гулъеннача мехка — Австреи кагирхой викалашта. Европа кагирхой цIерах къамаьл ду Советски Союза делегата С. Романовске. Ше къамаьл деш цо деш фестивале дакъа лоацача нахага Н. С. Хрущевс дахьийта моаршал. Цар чIоагIа раьза хиле хьаэц из моаршал.

Кагирхойи студентийи — Дерригдунен ворхIлагIа фестиваль хьаеллар дIаккхайкаду.

Г. ДРАГУНОВ,
Л. СТЕПАНОВ.

Новкъост Н. С. Хрущев Днепропетровске кхачар

Днепропетровск, 28 июль. (ТАСС). Тахан Днепропетровске кхаьчав ССКП ЦК Хьалхара секретарь а СССР Министрий Совета председатель а вола нов. Н. С. Хрущев. Аэродроме нов. Н. С. Хрущева духьалбаьхкабар Украина КП ЦК хьалхара секретарь Н. В. Подгорный, Украински ССР Министрий Совета председатель Н. Т. Кальченко, областнойн городскойн партийни, советски, общественни организацей кулгалхой, промышленни предприятей, стройкай, Iилма-тохкама учрежденей, царбан заведеней коллективашкара викалаш.

Города къахьегамхой цIерах № 1 йолча школа-интерната директора А. А. Патока, Петровске цIерахча заводе цIи хазза сталевар волча Социалистически Къахьегама Турпала П. С. Махота, радиозаводе дикагIа йолча болхлочо А. С. Кочетовас. Карл Либкнехта цIерахча заводе пресса машиниста Социалистически Къахьегама Турпала Д. М. Заволокина украинций къаьнача Iаьдалах тух-сискал хьалхашка дера Никита Сергеевича. Везача хьаьша зизай букеташ лу бераша.

Духьалбаьхкарашка моаршал хоатташ лоацца къамаьл дир Н. С. Хрущевс.

Аэродромера городе хьалчуводача новкъа бахача наха моаршалаш хеттар новкъост Н. С. Хрущевга, шо дукха езача Коммунистически парта а Советски правительствоцара безами тешами хьа а хьокхаш.

Тахан Днепропетровски машиностроительни заводе хилар Н. С. Хрущев. Цунца цхьана заводе баьхкабар новкъостий Н. В. Подгорный, Н. Т. Кальченко, А. И. Гаевой.

Новкъост Н. С. Хрущев предприятие цехашка хилар, цо къамаьл дир болхлошца, инженерно-технически болхлошца, завода кулгалхошца.

Дукха эзараш болча къахьегамхой митинг хилар заводе, гулбеннараша безаме тIаийцача Н. С. Хрущевс къамаьл а деш.

40 гектарах 300 эзар сом

«Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделене баьца даарий бригаде укх шера боккха пайда лург хилар гуш да.

Дукха тайпаш баьца даараш да цу бригадо укх бIаьсти дIадийнараш: горох, нарсаш, помидораш, морковь, кабачкаш, хохаш, кхыдараш. Хан-ханнахьа дика Iунал дарах а тоъам хиллал йоачаш хиларах а дика хьийкъад баьца даараш.

Дукха ха йоаццаш чуэца йолаяьй моша горошек. Чуийцача 30 совгIа гектар долча лаьтта тIара яьннача мошача горошках 200 эзар сомал тIех ахча совхоза счете хьаkхаьчад Ассиновскии, Черменскии консервни заводашкара.

Укх гарггарча деношка чуийца ярг1я еррига моша горошек.

Совхоза счета тIа 40 гектарах 300 эзар сомал дукхагIа ахча дIаязде лерхI болхлоша.

Чуэца йолаяьй бригаде кабачкаш, нарсаш, помидораш. Юххьанца чуийцача кабачкех 4 эзар соми, нарсех 2 эзар соми хьаkхаьчад отделенега.

Дукха да цу бригаде царех тарра боккха пайда лургболаш, кхачаш латташ баьца даараш.

ТIехьа тIайоатIача хана шербе беза баьца даарий боахам — йоах совхоза директора нов. Харсиевс,—дIаяхача хана дика кхийттадацар тхо цо луча пайдах.

Ший болх дукха а безаш, цу ший бригаде эшар ханнахьа вIашагIдолла а ховш ва бригадир Чахкиев Бахьауддин.

У. АБАДИЕВ.

Патриотически болам хьаллаьцаб

Дика болх беш яцар Наьсарен Вокзалерча «Красни Октябрь» яхача кирпишкаш еча заводе тхов тIа ехка кирпишкаш ю цех. 1959 шерах хьалхарча ах шера цхьанна а бетта план кхоачашъяьяц цо. Массанена а дика ховш дар цехера гIулакхаш иштта хилар.

Завода дирекце а партийнии профсоюзнии организацеша а дукха уйлаш йора, района а республика а эшаш йола, тхов тIа ехка кирпишк дукхагIа арахецаргйола никъ лаха гIерташ. Укх шера ши мастер а хийцав цехе болх тоабе лерхIаш. Цох гIулакх хиланзар.

Дукха ха йоаццаш ше раьза а хинна, Гаганова Валентинай патриотически болам хьал а лаьца завода цIи хеза болхло, йиъсаьнна кирпишк еча цеха мастер Цороев Султан, вахав тIехьа йисача тхов тIа ехка кирпишк еча цехе.

Сезон йолаеннача хана дендаь цIе байракх а лелаеш, балха нормаш хIара денна тIехкхоачаш а еш, хьаенай хьинар дола мастер керте латта смена.

Массехк ди мара дац Султан тIехьа йисача цехе вена. ХIанзехьа а йолаеннай цех тхов тIа ехка кирпишк арахецара нормаш кхоачашъе. Шеко йоацаш да го зача мастера доал деча цехо дIахьйодача хана доккхий балха толамаш доахаргхилар.

Н. ПАШЕННЫХ.

Механизаторий толамаш

Дикача балха хьоккхамашца йистедаьккхар Наурски районерча Калинина цIерагIча колхоза № 1 йолча бригадо ка бола ялаташ чудерзаделга. Бригада коллективо шоай социалистически дош кхоачаш а деш хьакхари ардари къаьста а долаш 10 дийнахьа 843 гектара тIара кIаи мукхи чуийцар.

Массарел а дикагIа къахьийгар комбайнераша М. Воробцовси Л. Михайленкоси. Нормах 14 гектар йолча, денна 40 гектарага кхоачаш ялат оардар цар. Цу шинне аьрдар 751 гектара тIара ялат да.

Ялат чуэцарца цхьан дIадихьар бригаде кхашкара ча гул а деш цунах аргIаш делга. 310 тонн ча аргIаш а даь дIаоттадаьд бригадо. Тракториста А. Синельникова агрегато нормах 18 тонн йолча 30 тонн ча вIашкатох хIара дийнахьа. 1,5-2 норма йоаккхаш къахьегаш ба Кремнев Андрей а Миронов Алексей а.

Сухалца дIахьош да гуйран ялаташ дIаде а заьба а лаьтташ оахилга. ХIанзале аха а аьха макха а баьккха кийчдаьд механизатораша 350 гектар гуйран ялаташ дIаде а, 150 гектар заьба а лаьрхIа дола лаьтта. Трактористаша А. П. Лукьяновс В. М. Мельниковс шоай прицепщикашца Д. Ильинацеи, А. Поповцеи сменах 10—11 гектар лаьтта оах норма 8.1 гектар йолча.

Механизаторий къахьегам дика вIаштIехьабоаккхаш а, болхлошта юкъе политическии культурнии болх дIахьош а ва бригадира помощник вола коммунист Абдулаев Махьмуд.

В. ПОЛЕЖАЕВ,
Калинина цIерагIча колхоза № 1 йолча бригада учетчик.

ДЕЗАЧА ДЕН СИЙНА

Машиннаькъахой Ерригсоюзни дезача ден сийна къахьегама вахте а этта Грознерча станце локомотивни депо коллективо доккхий балха толамаш доах. Къаьстта чIоагIа къахьегаш хьайоатIа старши машинист А. А. Агасиев керте латта локомотива коллектив.

26-ча июле машиниста Долбневси цун помощника Горбачевси Грознера дIайигар планах 1500 тонн мара хила ца дезача 3664 тонн дозал дола шин составах латта поезд, из состав йоаггIача графиках яха езача дIа а кхачийтар.

Машиниста А. А. Агасиевс дIайигар 2210 тонн дозал дола поезд. Графикал дикка хьалха кхача езача из дIакхачийтар цо ший помощник волча Коржаца. Юха бахка наькъ тIа баьлча Гудермеса станцера цар Грозне хьайоалайир 2208 тонн дозал дола поезд. Гудермесера Грозне хьабоагIа никъ урхенагI хьалтIа боатIаш бале а, график толха ца еш хьакхача вIаштIехьадаьлар цар. Иштта цу дийнахьа Гудермесера цар хьайоалайир цхьаькха а доккха дозал дола 2200 тонн мухь тIа бола поезд.

Г. АНОХОВ.

РАЦИОНАЛИЗАТОР

Мехкдаьтта скважинашта бурув тохара планах семилетка чакхйоалаш хилийта лаьхIача сухалга 1964 шера кхача лерхI Карабулака буровикаша.

ТIехдикача техникаца, инструменташца Iалашбаьб буровикаш. Техникага хьежжа дегIабаьхкаб болхлой а. Дика лелаю цар керда техника. Бурув деттача участкера старши коммунист Куксов Анатолий буровикашта вовз дика инженер хиларал совгIа дика рационализатор а хилар бахьан долаш.

Массаза а керда хьисапаш балха юкъе кхахьа гIерт Куксов. Дукха рационализаторски предложенеш кхихьай цо балха юкъе.

ДIадахача шера Карабулакерча нефтяникаша Ферганерча нефтяникий опыт хьаэца вахийтар Куксов. Цо хьаIомайир цигара нефтяной техника. Ферганера ше цIавеча новкъосташта дIадийцар цо шийна бIаргадайнар. Дукха пайда баьлар цу хана Куксовс тийннача предложенех.

Бурув деттараш дика ховш да из остаца тохилга, цхьабакъда, цо 6—8, цкъаза 10 сахьата мара болх-м бац. Цул тIехьагIа 2500 метр кIоаргал дола турбаш хьалъараяха езаш хул. Уж хьалтIайоахаши юха Iочуйохкаши бурув тохачул дукхагIа ха йов.

Куксовс лаьрхIар хьалха санча 6—8 сахьата ца а беш 2—3-зза дукхагIа болх бергболаш оста тоаде. Дукха ха йоайир къонача инженера цу балха уйла еш. Юххера а чертежаш вIаштIехьадаьлар. ТIаккха болхлоша кийчдир тохкама ши оста. ХIанз цу тайпара дола осташ чIоагIа дика лаьрхIа а, дика болх беш а да.

Кхы дIахо а керда предложенеш балха юкъе кхахьа лерхIаш ва къона инженер.

Ю. БЕЛОВ,
Карабулакерча бурув деттача контора ПТО старши инженер.

Силос кийчъеш латт

Юрта боахама къахьегамхой сийлахь а бехктокхаме а декхар да доаханна шортта доакъар кийчделга.

Ханнахьа дика кийчо а яь хьажкIех силос кийчъе йолаеннай Урус-Мартановски районера Предгорни совхоза 3-гIа отделени. Силоса хьажкIаш хьокхаш кхашка денна болх беш ши силосни комбайн а йиъ автомашин а я.

Отделене болхлоша хIанзале а 600 тонн совгIа силос кийчъяьй. Шоай низ ца кхобеш чIоагIа къахьег тракториста Вагапов Бийболатеи комбайнера Серганов Сайд-Эмеи. Цу шинне денна 150—160 процент норма кхоачашъю. Иштта дика болх бу автомашинаца силос дIакхухьаш волча шофера Садилов Абос а.

Сурта тIа: силоса хьажкIаш хьокхаш боахка тракторист Вагапов Бийболати комбайнер Серганов Сайд-Эмии.

В. Матиева текст а сурт а.

Дукха бераш долча ноаношта „Мать героиня“ яха сийлен цIи ялар

1959 шера 23 июле арадаьннача СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указах «Мать героиня» яха ордени СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума грамотеи а луш «Мать героиня» яха сийлен цIи елар Нохч-ГIалгIай АССР-е бахача иттеи кхы дукхагIеи бер даь, уж хьалкхедаьча ноаношта:

1. **Боршигова** Пирдоза—Сунженски районерча Серноводсве юрта яхача цIен нанна.

2. **Гулиева** Эсамарзий Фатимана—Наьсарен районерча Пхьилекъонгий-Юрта яхача цIен нанна.

3. **Кузнецова** Елизавета Павловнана — г. Гудермесе яхача цIен нанна.

4. **Эльгериева** Азмана — Ножай-Юртовски районерча Кирова цIерахча колхоза колхозхочоа.

(ТАСС).

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. Краерча элеваторашкеи ялаташ дIаийдеш йолча пункташкеи хадданза тIаозаш латт укх шера хьадаьнна керда ялат.

Дукха ялат тIадоатIа Изобильненски элеваторе. Укх шера цу элеваторе керда транспортераш, автоопрокидывателаш, кхы йола механизмаш оттаяьй.

Сурта тIа: «Каменнобродски» яхача совхозера керда хьадаьнна ялат Изобильненски элеваторе дIадала яьхка автомашинаш.

В. Михалева сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Кхоачашъергья вай ССКП ЦК июньски Пленума решенеш

Дерригача вай советски халкъа а вай парте а вахара юкъе боккха лоархIам болаш я июне хинна Советски Союза Коммунистически парте Централъни Комитета Пленум. Дувца оттадаьча дешаех лаьца шерра резолюци а Советски Союзерча берригача къахьегамхошка кхайкарал а тIаийцар Пленумо массава раьза а волаш. Цу кхайкаралца Пленумо тIахьийхар вай мехкара къахьегамхой ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяр а, балхашта технически прогресс яр а, къахьегама овсарле лакхъяр а, балхашта комплексни механизации автоматизации яр а, арахецаш йолча продукце дикал лакхъяр а, из хьаярга дIабода мах лохбар а духьа дерригача халкъо лаьца социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаяра.

«Малгобекнефть» яхача НПУ-рча Ленина орден лелаеча мехкдаьтта цхьоалагIча промысла болхлойи гIулакхерча наьхеи коллективо, июньски Пленума Кхайкарал дийца а дийца, хIаьта иштта цун решенеш Iома а еш, массайолча бригадашка, цехашка, участкашка шерра социалистически яхь йоаржаяьй мехкдаьтта даккхара ворхI шера йола план ханал хьалха кхоачашъяр духьа, хIаьта семилетка пхе шера кхоачашъе аьнна декхар тIа а ийцад. Массаза а санна, лаккхара балха толамаш дахар духьа баьржача болама хьалха латтараш промыслера коммунисташ ба.

Цар массаза а промыслерча къахьегамхошта хьалхайоах ССКП ЦК июньски Пленума исторически решенеш, хIаьта шоаш къаьстта дика болх барца хьоххам а тел. Царех лархIа мегаргболаш ба агитатораш: дукха хана денз оператор волаш хьавоагIа коммунист нов. Шумило Андрей, лаьтта кIалха ремонт еча оператор вола къона коммунист Барахоев Закре, оператор вола Коломенко Евгени, старши оператор-группарторг Куксин Алексей, замерщица Ныркова Полина, мехкдаьтта доаккхача оператор вола Ковалев, иштта кхы дуккха бараш а.

Нагахьа санна ер шу дIадолалуш промыслерча болхлойи гIулакхерча наьхеи коллективо планал совгIа 2300 тонн мехкдаьтта даккха аьнна мара декхар тIаийца хиннадеце, хIанз ший торонашка а хьежа, укх шера Даьхенна 62.500 тонн Iаьржа дошув дала аьнна лаккхара декхараш тIаийцад. Промысла къахьегамхоша сийленца кхоачашду шоай декхараш. Мехкдаьтта доаккхаш болча сий долча болхлоша 19 июле бархI бетта йола программа кхоачаш а яь, дуккха коача доагам делар мехка, планал совгIа.

Белгалбаккха дог доагIа коммунист Колесников Федор Львович мастер волча № 7 йолча бригада коллектива болх. Цу бригадо къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама бригада аьнна шийх цIи тиллийтар духьа, доккхий толамаш доах ший балха тIа. Халача геологически хьалашка болх бешехьа а, дика лоархIаю из бригада мехкдаьтта даккхара планах, «Малгобекнефть» яхача НПУ хьалха латташ из бригада хиларах промыслови комитетеи «Малгобекнефта» НПУ-и карара кара тела ЦIе байракх еннай цунна массехказа. Укх хьалхарча ах шера болх барах планал совгIа 2107 тонн мехкдаьтта деннад цо. Иштта доккхий толамаш даьхад цу бригадо болх тоабеш къахьегар а, скважинашта деш дола гIулакх овлангара денз тоадар а, керттерча даькъе магогга дукхагIа мехкдаьттацара хий хьакъоастадарцеи дIаухийтача материалий кхом барцеи пайданатIа дола технико-экономически балхаш чакхдахар а бахьан долаш. Тешамеи цIенеи болх беш а дисциплина дика йолаш а я цу бригада коллектив.

Цу тайпара белгал ца бича баргбац шоллагIча методаца мехкдаьтта доаккхача коммунист нов. Томленов начальник волча участка коллектива болх а. Хьалхарча ах шера деррига балхаш дика чакхдаьхар цу бригадо, хIаьта из бахьан долаш мехкдаьтта даккхара план промысло кхоачашъелга вIаштIехьа а даьккхар. Цо кхы а дикагIа толамаш даьхар балха дикалга диллача а. Масала, къахьегама овсарле планаца нийсйича 118,8 проценти хIаьта 1958 шера укх ханна хинчачунца нийсйича 110,7 проценти хиннай. Цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дIабода мах планал 14,5 процент лохбар бахьан долаш 1.202 эзар сом ахча кходаьд. Хадданза геолого-технически балхаш ду промысле, масала, 6 бетта уж тайпа балхаш 59-зза кхоачашдар бахьан долаш къаьнача скважинашкара мехкдаьтта 3.712 тонн дукхагIа даккха йиш хилар.

Автоматизации телемеханизации мехкдаьтта промышленноста юкъейоалаяро торо хулийтаргья къахьегама овсарле массехказа лакхъе, кулгашца къахьегилга дIадаккха.

Масала, лоархIам бича гучадаьннад, 1965 шера 60 процент мехкдаьтта скважинашта телемеханизации автоматизации оттайича 20 эзар сагал лохехьа боацаш нах балха тIара мукъабаха йиш хург хилар.

Цу дерригача хIамай лоархIам а баь, тха промысле доккхий балхаш чакхдоахаш латт промыслана диспетчеризаци яр духьа. Цо торо хулийтаргья укх гаргарча хана дерригача скважинай балхашта диспетчерски пунктера телеуправленеца кулгалде.

ХIара денна дукхагIа хул промыслера рационализатораши изобретателаши. Укх шера балха юкъе йоалаяьча 32 рационализаторски предложене 144 эзар сом ахча кходаьд. ДикагIа болча рационализатораша, масала, механик-коммунист волча Слинько Александр Григорьевича енна ворххIе а рационализаторски предложени чакхъяьннай, токарь-коммунист волча Н. А. Ткалича енна кхоъ рационализаторски предложени а цу тайпара чакхъяьннай.

Дика рационализатораш лархIа мегаргболаш ба новкъостий Зангиев — компрессорий станце механик, И. Н. Черников — шоллагIча методий участка слесарь, иштта кхыбараш а.

Цунга хьежжа белгалдаха деза цу гIулакхацара кхоачамбоацараш а. Лаьтта кIалха скважинашта ремонт еча деш дола хала балхаш механизаци йинза да. Масала, насосно-компрессорни турбаш дIатIахьувзаеш а хьахьувзаеш а дола балхаш хIанз а кулгашца ду. Из фу бахьан долаш да аьлча, «Малгобекнефть» яхача НПУ а мехкдаьттани газовойи промышленноста а кулгалхоша цу деша кIезига лоархIам бар да. Из хьахьокх лаьтта кIал ремонт еча цхьайолча бригадаша, автоматаш йоллашехьа а, царех кIезига пайда эцаш хиларо, хIана аьлча уж каст-каста йоха а йох, эша оатхал хьатIая йиш а яц промыслаш техникаца Iалашъелга теркал ца дар бахьан долаш. Ала дезаш да, материалаш Iалашъяра тIулакх а во латташ хилар. ХIанз тха промысле а «Малгобекнефтерча» вокх промыслашка а техстропни оасаш ца тоъар бахьан долаш хIара денна итташ скважинаш болх сацийта латта езаш хул, промыслашка цхьан боарамах болх а ца байташ, тIаийца декхараш толаме кхоачашдара новкъарле а еш. Цхьабакъда, «Малгобекнефта» НПУ-реи совнархозереи болхлой башха цу гIулакха сагота болчоа тара дац, хIана аьлча уж техстропни оасаш ювцаш латта цхьа шу совгIа ха я.

Кхы дуккха а кхоачамбоацараш да балха тIа промыслаи партийни организацеи хьалхле лелаерашта лайча дIадоахаргдолаш. ХIанз а я промысле балха тIехьаюсаш, мехкдаьтта даккхара йола ший производственни план кхоачаш ца еш йола бригада. Иштта я № 2 йола мехкдаьтта даккха аьнна укх шера ялх бетта оттаяь план 98,6 процент мара кхоачашйинза йола бригада (бригадир Дубовицкая Матрена Власовна). ХIанз партийни бюро, администрацеи местни комитетацеи цхьана, уж кхоачамбоацараш сихагIа дIадаха а промысле цхьаккха тIехьа йиса бригада а участок а ца хилийта а оарцагIъяьннай.

Промыслерча болхлойи гIулакхерча наьхеи ерригa коллектив кийча я парте XXI-гIча съездеи июньски Пленумеи исторически решенеш кхоачашъе а балха тIа керда толамаш а доахаш, семилетка пхе шера кхоачашъе а. Хьалхле лелаеш бараш тха предприятера коммунисташи комсомольцаши а болаш, из декхар кхоачашдергхилар тешшаме да.

В. СМИРНОВ,
«Малгобекнефта» НПУ 1-гIча промысла партбюро секретарь.

Гурахьа дIадувча ялаташта лаьтташ кийчду

«Надтеречни» совхозе эггара хьалха ялаташ чуийца баьлар Лакха Науерча отделенера механизаторраш. Ханнахьа ялаташ чуэцарал совгIа цIена а бир цар болх. Шоаш ялаташ чуэццашехь гурахьа ялаташ дIаде деза лаьтта кийчдиф цар.

Ялат хьекха доаллашехь «Беларусь» яха ши трактор хьа тIа а яйя, сихха пул а дийя вIашкатохар ча. Цу балхашка къаьстта дика къахьегарца белгалбаьлар трактористаш Салмани Султани БайсуевгIар. ХIара сменах 80 гектар лаьтта тIара ча гулдора цар.

ЧагIа кхаш мукъадоаллашехь лаьтташ аха болалора механизатораш. Ялаташ чуийца даьннача дийнахьа 600 гектарал тIех лаьтта аьха баьннабар уж. Дика къахьийгар трактористаша Дадаев Идриса, Хамидов Рамзана, Мусаев Могде, Джанхотов Шамхана. «ДТ-54» яхача тракторца хIара сменах итт-итт гектар оахар цар.

Сий дола декхар оттадаьд механизатораша шоашта хьалхашка — ялаташ дIаде доладалалехьа деррига лаьтта аха а аьха кийчде. Из декхар кхоачашде цар вIаштIехьадаргда, хIана аьлча хIанзале а 1000 гектарал тIех лаьтта аьха баьннаб уж.

П. АЛФЕРОВ.

Жа Iуй дикагIа йола бригада

Укх шера февраль бетта Надтеречни районерча хьайбаш леладерий совещани хилар. Цига тIаийцар семилетка хьалхарча шера кхоачашде лаьрхIа социалистически декхараш.

Гвардейски совхоза 1-ча отделене дикагIа волча жа Iуно Киломатов Гилане дош делар хIара бIаь жена тIехьа 140 Iаьхар хьалкхебе.

Жа дехка даьннад. Шийн дош сийленца кхоачашдаьд жа Iуно. ХIара бIаь жийна тIехьа 146 Iаьхар хьалкхебаьб цун бригадо, хIаьта Iоахарий кастта жегIа къоастадергдолаш а да. ХIара устагIа тIера планах 2,6 килограмм тха даккха дезача 3,4 килограмм яьккхай жа Iуша.

1960-ча шера денз Iай дахкаргда жа. Уж Iангара доахаргдола моттигаш кийча я.

Дика къахьегама толамаш даьхад цу совхозерча жа Iуно А. Кагербековс. ХIара бIаь жийна тIехьа 128 Iаьхар хьалкхебаьб цо.

Юкъера лаьрхIача хIара бIаь жийна тIехьа 138 Iаьхар хьалкхебаьб совхоза 1-ча отделенерча жа Iуша.

Уж толамаш даха цар вIаштIехьадаьлар барт тайна, цхьоагIо йолаш уж хиларах, жа дика леладарах. Жа дахка доладала 1,5 бутт хьалха денз кхоккха бIаь грамм концентраташ телар царна, эшаш мел долча хIаманца кхоачам баьбар. Жа дахкача хана цIаккха а шоай балха тIерабалазар жа Iуй.

Боккхача лоархIамера гIулакх да, къаьстта йIайхача хана, ханнахьа жена хий меладелга. Из гIулакх дика оттадаьдац совхозе, моттигаш хул ханнахьа жена хий ца моладеш. Цу гIулакха бехке я совхоза дирекци.

ЦхьоалагIча отделене хIара бIаь жийна тIехьа 138 Iаьхар хьалкхебара чIоагIа гIо даьд ветеринарни фельдшера Хамхоев Къазбика.

ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега лерхIаш ба отделенера жа Iуй.

Н. ПОПОВА,
Надтеречни района юртбоахама инспекце керттера зоотехник.

Оаха яздаьчун ларах

„Iайшета а даьд маьрел“

Ишта корта а болаш фельетон кепа техаяр укх шера 16 июле арадаьннача «Сердало» газета тIа.

Цу тIа вувцар дукха истий кхийла, морально телхаь вола Наьсарен района Яндрера Даурбеков Беслан.

Наьсарен района прокурора нов. Мухиева беча хоамах из дош 20-ча июле Назрановски халкъа судо дийца а дийцад, Даурбеков Беслана ши шу суд а яьй.

* * *

11-ча июне № 47 йолча «Сердало» газета тIа араяьннача корреспонденцех укх тайпара хоам бу ССКП Наьсарен райкома секретара нов. Волняковс: хIанз оасара дуккха нах ара а бувл, оасар даь доалаш а латт, хIаьта ялаташ дика а хиннад.

Карара-кара тела ЦIе байракх дIахецаргьяц оаха

Хьайбай продукташ дукхагIа яха, аьнна шоашта хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдеш чIоагIа къахьег «Ингушский» совхоза хьайбаш леладераша.

Укх шера хьалхарча ах шера паччахьалкхенна дулх дIадалара план 190 проценти, шура дIаялара план 120,5 проценти, тха дIадалара план 102 процентa кхоачашъяьй совхозо. Къаьстта дика къахьийгад «Ингушский» совхоза 4-ча отделенен шурий-товарни ферма коллективо. ДIадахача шера цу ханага диллача хIара Iатта лаьрхIа 152 килограмм дукхагIа шура яккха вIаштIехьадаьннад доаркай укх шера.

Иштта доккхий толамаш даьхад СоагIапчарча Барахоев Адам бригадир волча хьакхий-товарни ферма къахьегамхоша а, инкубатора-болхлоша а.

Социалистически яхье а баьнна доккхий толамаш доахаш хьабоагIа 3-ча отделенера доаркаш.

Дика къахьийгад совхоза жа Iу волча Гандалоев Адама. ХIара устагIа тIера 3,6 килограмм тха ларга вIаштIехьадаьннад цун.

«Ингушский» совхоза коа тIара оалхазараш леладеча ферме котама кIоригаш лелаеш болча Озиева Рукъетеи Хасикова Тамараси шоаш хьайийцача зIамигача кIоригех шин бетта 98 процент хьалкхеяьй. Из дика толам ба.

МагIалбика ССКП горкомеи горсоветеи дIа-юха тела ЦIе байракх хьожаяьй социалистически яхьа юкъе хьалхара моттиг яьккхача «Ингушский» совхоза хьайбаш леладерашта.

ХIанз шоай бола низ а, хьинар а тIадахийта къахьегаш ба совхоза болхлой дIахо йодача хана кхы а дукхагIа хьайбай продукташ арахецара.

Дика къахьег 107 шу даьннача Гетагажев Хьатос, 75 шу даьннача Галаев Османа, Фаргиев Iабдурахьмана, иштта кхыбараша.

Совхозе вIашатIъехкай Iана кийчо яра новкъостал дергдола йол хьокха звеноши, бригадаши.

Бакъда, совхозе иштта кхоачамбоацараш а да. Масала, совхоза 4-ча отделене дика лелац хьекха улла йол вIашкатохар. Дика лелац сийлос лаьттагIа йоллар а. Цхьаккха а хIама даьдац цига Iай доахан чулаттаргдола помещенеш тоаеш а, керда яраш хьалъеш а.

Уж кхоачамбоацараш юкъера дIадахара совхоза кулгалхоша план оттаяьй. Из план кхоачашъярца совхоза къахьегамхой вIаштIехьадаргда дIахо йодача хана а шоашкара ЦIе байракх дIа ца хеца.

В. ЦИЦКИЕВ,
«Ингушский» совхоза парторганизаце секретарь.

СибарегIарча гидростроителий поселке

ИРКУТСКИ ОБЛАСТЬ. Ангара яхача хи тIа Братски гидроэлектростанци хьалъераш ба Постоянни яхача поселке бахараш. Парти кхайка укхаза а баьхка, тайге эри даьда лаьтташ дийндаьд дог майрача, денал долча советски наха никъ а бенна тIехьашка яьлар тайга. Дукха ха ялалехь йоккха поселок йиллай. Цига магазинаш, столовеш, шиъ клуб, радио, телефонни узел, берий яслеш, детсадаш, поликлиника, больница стадион, спорта площадкаш, хин станцеш я. Поселке тIа-тIа дукхагIа хьалдеш латт гIирсаш.

Сурта тIа: Постоянни яхача поселке хьалдаь керда цIенош.

В. Савостьяновеи М. Минеевеи сурт. ТАСС фотохроника.

КЕРДА ГIИРСАШ ХЬАЛДЕШ ЛАТТ

* * *

КЕРДА ШКОЛА

«Новкъостий строителаш 15-ча августа хьалъяь йоаккхаргья вай школа!». Из лозунг йоалл Грознера Бутырина цIерах йола улица кхоачалучча керда школа-интернат хьалъеш латтача. Школа хьалъяьчул тIехьагIа юхедиса кагий балхаш деш боахк болхлой. Цхьаккха минута а салаIац цар.

— Оаха дика кхетаду тхоашта хьалхашка латта сий дола декхар — 15-ча августа школа бокъонца йистейоаккхилга, — йоах «Чечингстрой» яхача треста 1-ча строительни управленерча комплексни бригада кулгалдеш волча Харченко Василий Ефимовича.

880 дешархочоа лаьрхIа сийрда, цIена классаш, йоккха зал, йIаьха коридораш йолаш, хица, электричествоца, иштта кхы мел эшачунца тоаяь, кийчъяь яьннай керда школа.

Ши-шегIа хьалхиннаяц из санна йола школа. ЧIоагIа къахьийгад из хьалъеш нов. Харченкос кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада, аьнна цIи яккхара къовсам лоаттабеча бригада болхлоша. Цу бригаде къаьстта белгалбаьннаб Лебедев Юрий, Козлов Виктор, иштта кхыбараш. ХIара сменах йола балха норма 170—190 процент кхоачашъю цу бригадо.

Каста хургдолча строителий Денна дика совгIат кийчдеш чIоагIа хьинаре къахьег бригадо укх деношка.

М. АХРИЕВ.

Сурта тIа: паркет тохаш воалла Ю. Лебедеви (аьрдехьа) бригадир В. Е. Харченкои.

И. Плиева сурт.

Дешархошта лаьрхIа

ССКП ЦК июньски Пленумо даь Кхайкарал хьал а лаьца, шерра социалистически яхь йоаржаяьй Сунженски района Орджоникидзевская яхача станицерча «Чечингстрой» треста чуйоагIача № 3 йолча строительни управленен болхлоша.

Бахача наха лаьрхIа деш дола цIеноши школаши сихагIа йистедахара укх тIеххьарча хана шин сменах болх бе лаьрхIад цар массайолча объекташка.

Первомайски районе 160 моттиг йола школа яь яьннай.

Эккажкъонгий - Юрта еш латтача 280 моттиг йолча школе юххера балхаш деш латт, 40 штукатур ва цига къахьегаш. Керда дешара шу доладалалехьа школа йистеяккха дош деннад цар.

Хьалъе йолаяьй 520 моттиг йолаш Наьсареи, 280 моттиг йолаш СурхотIеи ши школа.

Дика къахьегарца белгалбаьннаб Эккажкъонгий-Юрта каменщикал болх беш вола Экажев Идрис, мотористка Батажева Лейла, иштта кхыбараш.

ТЮРИКОВА,
№ 3 йолча управлене парторганизаце секретарь.

Железнодорожникий керда поликлиника

Массехк бутт хьалха гIишлош хьалъераша Грознерча железнодорожникашта хьалде доладир керда, больницен цIенош.

Дукха ха йоаццаш гIишлош хьалъерашка яь йистеяьккхай больницен коара поликлиника. Поликлинике я керда оборудовани, молхаш, инструменташ.

Поликлиника хьалъеш хьинаре болх бир Грозненски строительно-монтажни участка коллективо.

С. САЛАНГИРЕВ.

СССР-а юртбоахама Министерстве

ХьажкIехи кхы йолча культурехи силос йоллараx

РСФСР-а юрта боахама Министерствос, Украински юрта боахама Министерствос, Казахски ССР-а юрта боахама Министерствос дакъа а лоацаш, оттаяьча хьажкIехи кхыча культурехи силос йоллара материалашка хьежар укх деношка СССР-а юрта боахама Министерства коллеги.

ТIа-тIа а лакхлу силосаца хьайбаш кхабара лоархIам. Укх шера 20 миллион совгIа гектар хьажкIаш дIайийнай. Соахкарчул дукхагIа моша доакъар даргда царех.

Декхар латт эггара дикагIа долча тайпара хьажкIехи кхыча культурехи силос а елла, цунца колхозийи совхозийи хьайбаш дизза Iалашдарах.

Мошача хьажкIашка шура еттачеи фийг чIоагIбаланза йолчеи хана хьажкIех елла силос эггара дикагIа хул, хьажкIий кхай тIарча цхьан единицах лаьрхIа йола екъа вещество дукхагIа а хул цу хана.

ХьажкIий ерригсоюзни институто даьча лоархIамех мошача хьажкIашта шура чуеттача хана — 16 августе хьекхача хьажкIех цхьан гектара тIара яьнна доакъара единицаш 4,4 эзар хилар, шура чуеттачеи фийг чIоагIбеннaчеи хана — 26 августе — 5,7 эзар, моша хьажкIаш чIоагIлуча хана — 3 сентябре — 7,0 эзар хилар. Цар а цу тайпара даьча кхыча тохкамаша а хьахьокх, лоаццача хана хьекха а йоахаш, цу хана хьажкIех силос еллача толашагIа хилар.

Силос йоллаш деррига балхаш вIаштIехьа - тIехьа чакхдаха торо луш йола машин я силоса культураш хьокхаш йола «СК-2,6» яха комбайн.

ДикагIа долча боахамий балха опыто хьахьокх силоса культураш хьокхача «СК-2,6» яхача комбайно цхьан дийнахьа 200—250 а кхы дукхагIа а тонн моша доакъар хьакхар. Комбайнага дика болх байта цунца кхоачамболлаш транспорт хила а еза, цунах нийса пайда эца а беза. Дуккхача колхозашеи совхозашеи тIабетта мухь механически Iобоассабергбола приспособленеш тIайола бортовой автомашинаш лелаю цу гIулакха. Кулгашца къахьегаш дукха ха йоаергйоацаш, болх аттача боаккхаш дола из гIулакх колхозашкеи совхозашкеи доаржадар боккхача лоархIаме да. Мухь дукхагIа чугIоргболаш цу машиний борташ лакхде деза. Силоса хьекха моша доакъар дIаккхахьа говраццa лелаю транспорт а юкъеоза еза. Дуккхача боахамашка шерра даьржа да моша доакъар тIаувза еррига транспорт цкъара ферме болх бе хьожаяр, тIаккха цу фермера болх баьлча иштта кхыча фермашка а хьежаергйолаш.

Силос йолла еза хьайбай фермашта гаьна йоаццаш, е хьайбаша йоаллача из юъаргйолаш. Моша доакъар тIакхахьа транспорт ца тоъача моттиге силос йолла еза доакъар долчча кхай тIа.

Технологически экономически хьакъехьа эггара пайданегIа да сангарашкеи лаьтта тIеи силос йоллар а из цар чу лоаттаяр а. Царех хIара способ моллагIча а башняшка силос йоллардл толашагIа я.

Иштта йолла силос дикагIа лоралургья фо чугIоргдоацаш а тIера талхаргйоацаш а, «яьга» екъа вещество йовргйоацаш а.

КIоаргача сангарашка еллача, силос хьалъяккха хала а хул, хьайбаша йоаллача из юилга вIаштIехьа а далийтац. Гонахьара чIоагI а яь, силос лаьтта тIа еллача, уж еррига духьаленаш дIайоал.

Лаьтта тIа сангараш а яь, елла силос эггара дарегIа я. Из йол, силос чуйолча сангарашта юкъе 8—12 метр юкъ а юташ. Силос чуйолла лаьтта тIа ю сангар 1—1,5 метр шера хила еза. Сангара ду пенаш 1,8—2 метр лакха хила деза. Лаьтта тIа силос йол гонахьа улгех, кирпишкех, бетона Iоакъаех, е царел дарегIа йолча материалех: эрзах е чах яьча аьргаех, и. кх. хIамаех а. Гонахьа айхха хIама а оттаяь еллача, силос толхош дола фо чудоагIаргдоацаш лорае йиш хул.

Коартолех, томараш тIехьа йолча а естийтача фуал яьхача а хьажкIех силос йоллаш, хIаьта хьакхарчаштеи коа тIарча оалхазараштеи силос йоллаш, сангарашка чухь йовкъаш йохка еза.

Моттигерча хьалашка хьежжа, силос кIоаргача сангарашка йолла езаш хилча, сангараш яха еза укх боарамех: 2,5 метрал тIехагIеи 3,5 метрал кIоаргагIеи а йоацаш, 5—10 метр шера а йолаш. ХIаьта дIоахалга диллача сангараш 2—3 кхаь дийнахьа болх бича юзаргйолаш хила еза. Силос чуйоллаш механизаце наькъаца из тоIае, силос хьаийъе шекъаьстта йита моттигаш хила еза, машино силос бIехъергйоацаш, силос машина тIа йоттача, моттиге кIал ча хьарца деза.

Ах лаьттагIа а йоаллаш, ах лаьттан тIа а йолаш яьча сангарий кIоаргал 2,5—3 метр хила деза, лаьттан тIара пенаш 1,8—2 метр лакха а деш. Иштта яьча сангарашка силос йолла мегаргья лаьттан тIара 3—3,5 метр хьаллакх а еш.

Лаьттаца балхаш кIезигагIа дергдолаш сангараш аьттув болча моттигашка (гувнашца, шувнашца) яха еза.

Укх тIеххьарча 2—3 шера чIоагIа даьржад силос алхха лаьттан тIа йоллилга. Иштта лаьттан тIа елла силос къахьегам кIезига дIабодаш, йоллаш а эшача хана хьайоаккхаш а аттагIа хул. Бокъонца йолла езача тайпара лаьттагIа елла силос, Iалаьмате дика я.

Лаьтта тIа силос йолла кийчъяь моттиг укх боарамех хила еза: шорал 8—10—12 метр, лакхал — 3—3,5 метр, дIоахал йоллача силоса дукхалга хьежжа.

Лаьтта тIа йолла силос йолла еза айъеннча моттигашка, хий тIакхоачаргдоацаш. Силос йоаллача хьайбашка юийтаргйолаш йолле, силоса гонахьа бетонах лард йолла еза. Иштта йолла силос лакхехьа йийцачул йоккхагIа моттиг лоацаш хила еза.

Лаьтта тIа йолла силос ца соццийташ йолла а 2—3 дийнахьа елла яккха а еза. Ха юкъе а йолийташ йолла силос талхара кхераме а я, доакъара дика а хилац. Иштта еллача, чура ши-шегIа йIоах а еле, йиача хьайбашта дика пайдане хилац из.

Йолла йолаеча денз йисте яллалца хадданза тоIае еза силос. Силос чIоагIа тоIаяр, къаьстта лаьттан тIа йоллар, боккхача лоархIаме да. Иштта тоIаеш хилча, йIоах ца луш, дика чакхйоал силос.

Лаьтта тIа дуккха силос йоллаш цхьан тракторах кхоачам баь а ца Iеш, массехк трактор яхийта еза силос тоIае.

Силос йолла доакъар кагегIа аьта а из декъагIа а мел хул, силос айхагIа вIашкатаI. Цудухьа махулла кагегIа ата деза силос йолла доакъар. 75 процент тIоадал йоаллача доакъарах 10—15 процент ча е кагаш тоха еза.

Лаьтта тIа йолле а лаьттагIа йолле а силоса тIехьанахьа тIа лаьтта тоха деза. 8—10 метр шера лаьтта тIа елла силос тIера ца къовлаш йита мегаргья, нагахьа санна силос йоллача хана тоIаяьчул кхы тIа а кхаь-диъ дийнахьа 2—3 сахьата еш теIайой.

Шеллуча хана йохьа ца яйта, 1—1,5 метр ча тIатеха къовла еза силос.

Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи чах — гIадамех даьча аргIашта юкъейол силос. Хьалхехьа ча кIал дилла кIийле кийчъе еза цу гIулакха. Силос йолла доакъар тIакхухьа машинаши силос тоIаеш йола трактораши цIи йоаергйолча оборудованеца кийчъяь хила еза.

1959 шера РСФСР-а колхозашеи совхозашеи 156,6 миллион тонн силос йолла лерхI е 1958 шера еллачул 2,3 дукхагIа; Украински ССР-о — 83 миллион тонн, е 1,5 дукхагIа. ЧIоагIа дукхагIа йолларгья силос кхыча республикаша а.

Лаьтта тIа хьажкIехи кхыча культурехи силос йолларо йиш хулийтаргья колхозашкеи совхозашкеи къахьегам а рузкъа а кIезига дIа а лодаш шортта доакъар Iалаще.

КХУВШ БОАГІА ХАЛКЪА КУЛЬТУРА ЛАКХЪЕРГЬЯРАШ

Доккхача гІулакхах лоацца

М. ДУДАЕВ

Са безам ба, деза новкъостий, сай хургйолча профессех шуга массехк дош ала.

Эггара хьалха шун хаттар хила мег: «Езий-хьогІ сона сай хургйола професси?», аьнна. Еза. Дег тІара еза. Аргда аз шуга хІана еза. Актерски факультете деша волавелча денз кІоаргагІа а шерагІа а довза ваьннав со вахар. Из да дийша ваьлча аз бергбола болх вахарца чІоагІа бувзабенна хилар бахьан долаш. Цу балха чудоагІараш хала декхараш да: наьха деган, цар оамалаш, гІулакхаш довзар. Ишта мара бокъонца йола образаш кхолла низ кхоачаргбац актера.

Сий долаш да актера хьалхашка латта декхар. Цо къовсам лоаттабу вай вахар сийрда хилийтар духьа, из ва адамий общества лакхара культура шийх йоаллар. Актера новкъостал ду культура йолаш, хьаьнал, дог цІена, дика саг хила.

Кинога, спектаклага хьожаш, операга ладувгІаш хилча вайна мишта дуж а ца ховш дег чу дуж сцена тІа бІаргадайна дикадар, цо дІадоах вайгІа доахка во гІулакхаш. Артиста довзийт вайна вахар кІоаргагІа, цо хьаэцийт вайга дикагІдар. Кинога е спектаклага хьожаш хилча вайна хов дика саг малав, вай сийрда вахар хьанца цхьана дилла мегаргда, хьанна духьал къовсам лоаттабе беза. Кхы а дуккха дувца йиш яр артиста кхоачащдеча гІулакха лоархІамах, цхьабакъда, дийцачо а кхоачам боллаш хьагойт из.

Нагахь санна артиста болх хала бий, аьнна оаш хоатте, хьдда жоп лургда аз, хала ба, аьнна.

Зрителага дикадар малагІа да, водар малагІа да кхетадейта роль ловзаеш вола артист декхарийла ва ше дІахьокхаш вола саг а хинна дІаоттара чІоагІа хьинаре къахьега.

Сцена тІа хьахьокхачох зритель тешаргва, пьеса язъяьча автора уйлаш цо нийса кхетаергья нагахь санна артиста ший роль нийса ловзайойя. Из декхар кхоачащдара вахар дика довзаш хила а веза, дукха болх бе а беза.

Сцена тІа роль ловзаеча артистага хьежаш вагІача зрител ший вахара эшаш дола дикагІдар хьаэц, водар цунна дезац. Цу хана зритель гІалатца валийта нийса а, бакъ а, тІатохеи тІерадаккхеи хІама доацаш а ловзае еза роль. Ше волчча бесса пьесо е комеде авторо хьахьокха саг зрителa хьалхашка хьаоттаве веза артиста. Цо тешалду халкъа хьалхашка артиста тІалаттар доккха а сий долаш а декхар хилар.

Цудухьа, артист сага вахарца чІоагІа бувзам болаш хиларах, кІоарга а нийса а вахар сайна довзаргхиларах, артиста професси нийса уйла е се Іомаварах, цу тІулакхаца сай халкъа пайдане се хургхиларах тешаш се воландаь воккхий а ву дукха а еза сона сай хургйола професси.

Тхоашта карагІдаьннар дІахьокхаргда оаха

М. ДАКИЕВ

Школе 3-ча классе дешаш волча хана дег чу белар сона искусствоцара безам. Из бера безам бар. Цхьабакъда, бокъонца искусство сона езаелар Нохч-ГІалгІай ашарийи халхарийи ансамбле болх бе волавелча. Цига кхетадир аз артиста профессиональни образовани хила езилта. Цудухьа фуннагІ даь а деша лаьрхІар аз.

Соахка Ленинградски театральни институте деша вахав со. Из ди сона вІалла а дицлургдац.

ЧІоагІа уйла а низ а тІадахийтта деша дийзар са, хІана аьлча со дІаэццашехь 2-ча курсе дІайийцар. Цхьан шера ши курс йистеяккхара дукха къахьега дийзар. ХІанз из деррига тІехьашкахьа дисад; дика экзаменаш дІа а енна 3-ча курсе дІачуваьннав со.

Экзаменаш дІалуш мукъа йолча хана тхоай студе республикерча къахьегамхошка дІахьокхаргйола концертни программа кийчъеча дакъа лаьцар аз.

Дукха ха йоаццаш тхоай дешара а концертни а программаш дІахьокха Грозне даьхкад тхо. ХІанз, общественностана дІахьекхачул тІехьагІа, районашкарча къахьегамхошка тхоай говзал дІахьокха доладенна тхо. Со а са новкъостий а тхоай хургболча зрителашца вІашагІкхетаргда. Из тхона чІоагІа пайдана да, хІана аьлча царца массаза а бувзам хила беза тха.

Эггара хьалха тхо вІашагІкхийтар Урус-Мартановски района къахьегамхошца. Тха концертни программа юкъе цхьан даькъах латта А. Хамидовс язъянь «Мохсолта» яха комеди а, эрсий, нохчий, гІалгІай метташка художественни дешар а, советский композиторийи нохч-гІалгІай халкъеи иллеш а халхараш а да.

Урус-Мартане эггара хьалхарча тха концертага хьожаш 500 совгІа саг вар. Концерт йистедаьлча моттигерча Іаьдала а, района культура отдела а, ВЛКСМ райкома а болхлоша дег тІара ловца баьккхар студенташта.

Пхе дийнахь 2500 сага концерташ оттадир тха коллективо. Дийнахь полевой станашкарча болхлой культура хьашташ кхоачащдеш хилар тхо. Миччахьа а тхоаш дІакхаьчача метте концерт дІадоладаллехьа болхлошца къамаьлаш дир оаха. Цхьайолча клубашка нах чу а ца хожаш ара уттаде дезаш хилар концерташ. Массанахьа а беза хьаьший баь дика тІаийцар студенташ. Къаьстта дика къоабалдир зрителаша «Мохсолта» яхача комеде ролаш ловзаерий болх а, З. Минкаиловай, Р. Исаевай иллеш а.

Кхы а 5 районе концерташ оттадергда оаха. Концерташ оттадарал совгІа кагирхошца вІашагІкхетараш а хуртда студентий. Оаха царна тхоай дешарах а, вахарах а дувцаргда. Юрташкарча самодеятельноста новкъостал а дергда оаха, хьехам а лургба.

Вахара никъ корабаьб сона

Р. ПАСКАЕВА

Ленинградски театральни институте деша яхалехьа промтоварни тика чу ученикалла болх беш яр со.

1957 шера театральни институте деша нах дІаэц, аьнна газето хоам бича цига деша гІо аьлар сога дас. Юххьанца хала дар сайна дукха безабенна болх бита. Сона моттар сайна цу балхаца сай вахара никъ корабаьб. Бакъда, из ишта хиннадацар — бокъонца бола са никъ искусстве хиннабар. Из сона тІехьтІехьагІа чІоагІагІа гучадоал. Сона ца а ховш театральни искусстве эшаш бола низи говзали хиннадар са дег чу. ХІанз искусствал дукхагІа цхьаккха хІама дезац сона.

Вай наьха, къаьстта кхалнаьха, ха безам хила мег оаха дешар фуд а дийша оаха малагІа гІулакх дергда а. Оаха лерхІ сцена тІа наьха оамалаш, вай вахара хозне дІахьокха. Тха безам ба коллектива низах, советски сага гуманизмах цун лоІамах, къонахчалах зрителашта дувца.

Юххьанца халонаш йолаш а аьттув боацаш а моттигаш нийслу, кхы тІа а нийслургья, хІаьта а тхо кийча да дика произведенеш, образаш кхоллар духьа, халкъа гІулакх дар духьа моллагІча халонашта духьал латта.

Сурта тІа: А. Хамидова «Мохсолта» яхача цхьан даькъах латтача комеде тІара дакъа ролаш ловзаю Р. Хаджиеваси Ю. Идаевси.
И. Плиева сурт.

Сурта тІа: Гольдоне «Шин аьлан Іу» яхача комеде тІара сцена. (Ардехьара аьттехьа) Р. Хакишев, М. Солцаев, М. Дудаев, М. Довлетмирзаев, Р. Исаева, М. Цицкиев, З. Минкаилова.
С. Шерипова сурт.

Ши шу да Островске цІерагІча Ленинградски паччахьалкхен театральни институте нохчий, гІалгІай кагий нахи мехкарийи дешаш бола. Верригаш а 19 саг ва уж.

Шоаш каникулех цІабоагІаш республике дІахьокха шоай дешара программа а, экзаменаш дІалушшехь шоаш кийчъяь концертни программа а енай студенташа. С. Арсанова «Маца довз доттагІал» яхача романа тІера а, итальянски драматурга Гольдоне «Шин аьлан Іу» яхача комеде тІара а, Назым Хикмета «ЩІейна хьалхара ди» яхача пьеса тІера а доакъош, художественни дешар, иллеш, халхараш — ишта я студентий дешара программа.

Республика районашкарча къахьегамхошка шоай говзал дІахьокха болабеннаб студенташ. Цар концертни программа юкъе А. Хамидова «Мохсолта» яха цхьан даькъах латта комеди а, художественни дешар а, иллеш а, халхараш а да. Дика а безаме а тІаэц къахьегамхоша къона артисташ.

Укх лохехьа газето кепа тох Островске цІерахча ЛГТИ Нохч-ГІалгІай студе художественни кулгалхочун Е. К. Лепковскаяй статья а института студентий къамаьлаш а.

СИЙРДА НИКЪ

Май бетта денз июнь бутт чакхбаллалца массаза а къона хул Ленинград. Сийрда бийсаш а царна хьалхара дошо бос бола цІе сайренаш а лаьрхІа кагирхошта кхеллача санна я. Улицашка «Кагирхой бІаьстанара бал», «Сийрда бийсаш накъа яхар», «Кагирхой карнавал» яхаш афишаш я. Хи йистерча улицашка а сатийнача бульварашка а чІоагІа гІозбаьнна лелаш селханара дешархой ба. Царна дагалатт школа, сатувс вузага, бей лаьтташ карадерзадеча, заводашка, фабрикашка балха бахара уйлаш ю, кердача вахарга кийчлу. Ийс класс йистеяьккхарий кІай тІолгаш, школа яьккхарий кІай кочамаш къонъеннача Ленинграда улицашка кІай зизаш санна хоза тов.

Иштта хул хІара шера. ХІара школе вечер я: дІателаш 10 класс йистеяккхара аттестаташ, лекхаш ашараш, массанахьа а сакъердам.

Сакъердаме я Моховой улицагІ № 83 йолча болхлой-кагирхой школе а. Укхаза а школа йистеяьккхараш арахецаш цІей да. ЦІаьхха хьахоз нохчий йиш. ЙиІий батара Нохч-ГІалгІайчен илле хоза безаме оаз йоагІа. Из мишта кхаьчад укхаза?

...Цхьа ха яьннача гІолла школера ара а яьнна чехкача боларах гаьна доаццаш дагІача доккхий кораш долча цІеношта тІаяхар йиъ йоІ. ЦІеной наІар тІа табличка йоалл: «Островске цІерагІа йола Ленингдадски паччахьалкхен театральни институт».

Шоай цІагІа санна кІайча мрамора лоаме тІа гІолла сихха хьал тІа а баьнна цхьан цІагІа а шоллагІчун чу а хьежа, шоай новкъостий хьа а леха, книжкаш хьа з ийца, актерски факультета экзамений расписанега а хьежа Моховой улицагІ тІолла автобус йолча бахар уж. Цу автобусо Васильевски тІайрен тІарча общежите дІабугаргба уж.

Из миштад, аьнна хеталу, школе дешархой, театральни институте студенткаш? Нохчий меттала илли а хьан доах? Цох кхета хала дац. Іаьржа бІарташ дола йиъ йоІ цхьан ханна болхлой-кагирхой школе а театральни института Нохч-ГІалгІай студе а дешаш я.

Тахан цхьан студенткас Исаева Раяс юкъера школа йистеяккхара аттестат хьаийцад. Из я ший хьехархошта классерча новкъосташта нохчий илли доахар.

ТІехьашкахьа дитад Раяс хала ши шу, дІаяхай институтера занятеш яьлча школе аха цун йийза ха, укхаза е цига цхьанахьа урокаш тІера а ювлаш, тІаккха тІехьакхе гІерташ бус наб ца яь ха. Укх бІаьсти институте а школе а 11 экзамени 7 зачети дІаеннай Раяс. ХІанз денз дІа института студентка мара яц из. Юхедисад кхы а 3 шу. Уж шераш пайдане дІадахьа а институте мамогга дукхагІа говзал Іомае а лерхІ цо, хІаьта дега дукха деза гІулакх массаза а аттагІеи безаметІеи ма дий.

Цхьа-ши шу доаллашехь аттестаташ хьаийдергда кагирхой школе деша багІача кхыча мехкараша а, хІаьта цул тІехьагІа цхьаькха шу даьлча лакхера образовани хилара дипломаш а эцаргда. ТІаккха шоай низах, говзалах бІубенна, дог тийша шоай мехка, Грозне, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен драматически театре гІоргба уж.

Ши шу да институте дешаш нохчийи гІалгІайи кагирхой бола. Іуйранна 9 сахьат даьлча денз сарралца йола ха институте йоаккх цар. Политэкономех йолча лекцега ладийгІачул тІехьагІа чехка дей барзкъаш тІа а дийхе сцена тІа лелар е халхар Іомаде болх уж. ТІаккха юха а литература е театра историех лекци, цул тІехьагІа музыка, иллеш, юха а лекци, тІаккха къамаьла техника, эггара тІехьа а массарел халагІа дола предмет—актера говзал. Из караерзае йиш яц институто луш йола йоккха культура караерзаярца мара, ший деррига дегІ ритмакага даккхарца мара, халхараш де, иллеш даха, шаьра а дика а къамаьл дехарца мара.

Ленинградски паччахьалкхен театральни институт Нохч-ГІалгІай театра дика говзал йола актераш кийчбе декхарийла я.

Института болх бу 40 шу да. Цо арахийца актераш Москве а, Ленинграде а, мехка кхыча городашкарча а театрашка балхаш деш ба. Цун классашкара денз кхеллад вай мехкарча дукккхача къамий театраш. Укх шера а 5 эрсийи 6 къамийи студи я института актерски факультете дешаш. Актерски факультетал совгІа кхы а 3 факультет я институте. Уж я режиссерски, театроведчески, постановочни. Массехк бІаь кагийча нахеи мехкарашеи гІаращца, беларца хьалъюз института коридорашн вестибюлаши. ТІаккха массехк минут яьлча гургал а техе йоассалу уж, доккхийча цІеношка сатем отт. Цхьабакъда, классашка-м тІабийрзза болх беш студенташ ба. Сутара ба уж хьехархоша шоашта лур хьаэцара.

Тха Нохч-ГІалгІай студе хьалхарча шин шера хало хьийгар. Цхьацца бахьанаш а увтташ цхьабаращцара къаста дийзар тха, воаггІашехь 2-ча курсе вера 5 саг. Цу гІулакхаша йора уж халонаш. ХІаьта а студен коллектива низ кхаьчар уж халонаш кагъе. Дешара а общественни вахара а тІехьара моттиг лацац Нохч-ГІалгІай студе. Укх бІаьсти еррига экзаменаш тІехдикеи дикеи хьокхамаш долаш дІаеннай студенташа. ства говзанчаш хила царна эшараш, хІаьта а боккхатІча актерий критикага ладувгІа, Іомаде кхийнар халкъага дІахьокха а безам хилар цар. Зрительни зало, зрителаша оалача дешо, цар критико а чІоагІъергья цар творчество.

Студенташа республика районашка а юрташка а бахача нахага дІахьокха «Мохсолта» яха А. Хамидова пьеса а йоккха концертни программа а енай.

Районашкара концерташ йистедаьлча — юха а Ленинград, Моховой улицагІ дагІа цІа, тІадийрзза дешар, дІахо дергдолчун уйлаш.

Оаха лерхІ нохч-гІалгІай драматурге ларда тІа спектаклаш увттаде, цудухьа нохч-гІалгІай авторий пьесашка хьеж тхо. Оаха лерхІ вай заман наьха образаш кхолла а ишта эрсийи дуннени классикага тхоай низ кхоачий хьажа а. Планаш а лерхІараш а дукха да. Цхьабакъда, студенташта дукхагІа дезар — из хІара шера каникулаш йолча хана опыт дІа-юха эца а, вІаши Іомале а Нохч-ГІалгІай театра актерашца вІашагІбеттабалар да.

Дег тІара ловца боаккх аз цу тайпара бола бувзам кастта нохч-гІалгІай халкъа театральни культура кхуврч хургболча цу шин творчески коллектива вахара закон хилда, аьнна.

Е. ЛЕПКОВСКАЯ,
Островске цІерагІча Ленинградски паччахьалкхен театральни института нохч-гІалгІай студе художественни кулгалхо

Мишта кийчлу тхо экзаменашка

М. СОЛЦАЕВ

Кхыяраш санна вуз яле а кІеззига ший тайпара да тха институтера дешар. Цхьабакъда, зачеташкеи экзаменашкеи кийчдаларан тха институте хІара дийнахьарча вахараи юкъе гІай дилла хала да. Со цунца ала воалла экзаменашта кийчо оаха бІарччача семестрах ю, аьнна.

Тха деррига ди минуташ а тІехь дІалаьрхІа да. Лекцей массаза а боккха лоархІам бу оаха. Тхоах хІаране лектора тІеххьа конспекташ а увттаю. ТІаккха тхоаш общежите чудаьхкача цхьан сахьата оахош дІаяздаьр деш. Ишта болх бу оаха кІира чакхдаллалца, цул тІехьагІа, кІирандийнахь, из деррига юха а деш оаха. Ишта дІачІоагІду оаха тхоашта хьийхар. Экзамен хьатІаэттача тхоай йоазонаш тІа ІотІа ма хьажжинге деррига а дагадоагІа тхона. ТІаккха дог тийшша ваха йиш я моллагІа экзамен дІаяла. Бакъда, цох кхоачам а ца беш книжкаш тІера материалаш а еш оаха. Цул тІехьагІа гул а лийя тхоашта ховр дІа-юха декъаш къамаьлаш ду. ЧІоагІа пайдане лерхІ тха студе дешарах дикагІа кхетарашa тІехьабисарашта новкъостал делга. Из деррига йистедаьлча педагого консультаци ю студенташта.

Экзамена хьалхарча дийнахь салоІ оаха: дерригаш вІашагІ а кхийтте театре, кино е культпоходе долх.

Цхьабакъда, лекцейла дукхагІа практически болх ба студе. Доккха хьинар а лоІам а хила беза цу института бокъонца вола студент хила.

Дика йоакхо ю институто студенташа дикагІа дешаргдолаш. Читальни залаши библиотекаши институте а общежите а я. Тха дуккха а студенташ публични библиотекашка а, театральни залашка а ух. Из царна кхетам а говзал а лакхъяра чІоагІа пайдане да.

Къаьстта белгалдаккха деза актера говзала экзаменага тхо мишта кийчлу. Из экзамен эггара халагІа а эггара безамегІа а я. Миччахьа а бІаргаго йиш я ше дІахьокхаргвола саг лохаш лелаш вола тха студент. Натахь санна дуккхача наха юкъера цунна из коравоагІе цунна тІехьара ца воалаш дукха ха йоакх цо. Цкъаза базар тІа мах бувца Іомалуш а нийслу тха студент. Трамвай юхасецача моттигашка, перерыв йолча хана, маьнге тІа дІаоагІоравaьлча, тхьайсача гІанахь шоай ролий уйлаш ю цар. Бокъонца бола къовсам болалу экзамен гарга гІертача. Іуйранна 9 сахьат даьлча денз ах бийса яллалца институте болх бу оаха. Тха репетицеш йолаелча коридора чу нийсвеннача сага хозаргда велхара Іимадаш, узамаш, белара оазаш, вІашка деттача товрий таташ.

Тхона дукха езача мастера Е. Н. Лепковскаяси цун ассистенташа И. Я. Совельевси М. Я. Гашулинеи шоай еррига опыт хьалу тхона.

Аз сатийсар кхоачаш хулаш латт

Т. САИЕВА

Вай мехкара дукха кагий нах а мехкарий а санна лакхарча дешара заведене деша ягІа со. Соца цхьана Ленинградски театральни институте дешаш нохчий, гІалгІай кагий нах а мехкарий а ба. Верригаш 19 саг ва тхо.

Институте деша яххалца театр довзаш яцар со, бакъда зІамига йолаш денз кино чІоагІа дукха дезар сона. Къаьстта дукха дезаделар сона из 5-ча классера денз. Талды-Кургански областе, Текели яхача тхо даьхача городе ши кинотеатр дар. Сай цІа санна дукха дезар сона уж. Со тІехьаяьнна чуеча цІагІара бараш лувра сога, хІаьта а кинотеатра низ чІоагІагІа бар. Цо даим тІаувзар со.

Школера чуеча а кІирандийнахь а довкъашка лелар со. Цига цхьаь, новкъа саг а воацаш, паргІатта илли а доахар аз, стихаш а ешар, кино сайна езаеннача кхалсаго дер де а гІертар. МоллагІа кино сайна бІаргадайча цига ловзача артистка когаметта хила тІертар со дагахь.

Иштта аз чІоагІа сатийсар кхоачаш де никъ корабир сона вай республике цІа еча. Укхаза, Грозне дІаийцар со Ленинградски театральни институте.

1957 шера сентябрь бетта институте со деша йоалуча хана 16 шу мара дацар са. Институте дешаш йоллашехь сайранна школе, деша а йолаелар со. Юххьанца чІоагІа хала дар деша. Цкъаза уйла йоссар керта чу дешар дита а дита цІая. ХІаьта а искусство дукха езаш хиларо гаьна йоаккхар из уйла массаза а. ХІанз со института 3-ча курсера студентка а школе 9-ча классера дешархо а я.

Тха студе массарел зІамагІа а я со, массанена шоай нанас яь йиша санна дукха а еза, дешара новкъостал а ду. Тха мастера Евгения Константиновна Лепковскаяс ший йиІий санна йоакхо еш хьалкхею со. Из бахьан долаш, аз цунна дег тІара баркал яхаргда дилла а

ХІанз Назым Хикмета «ЩІейна хьалхара ди» яхача пьеса тІарча Зехры рола тІеи Гольдоне «Шин аьлан Іу» яхача комеде тІарча Клериче рола тІеи болх беш я со. Бакъда, аз лерхІ Джульеттай («Ромеои Джульеттеи»), Дездемоний («Отелло»), Офеле («Гамлет») ролаш ловзае. Къаьстта чІоагІа безам ба са советски драматургий пьесаш тІарча таханарча кхалсата роль ловзае. Уж айса лерхІараш кхоачащде сай низ кхоачаргхиларах теш со.

Вежарий санна дах тхо

А. ДАВЛЕТМИРЗАЕВ

Тайп-тайпарча къамех ба тха институтера студенташ. Советски Союза тайп-тайпарча миІингашкара баьхкаб уж. Массехк шу хьалха укхаза дешаш бар финаш, удмурташ, монголаш, кхыбараш а, хІаьта кхо шу даьлча тха когаметта Гаьнарча Малхбоалера е Къулбехьара баьхкача студенташа дешаргда укхаза. Цудухьа ях аз тха институт дукккхача къамех болча студентех латт. ХІанз тха студех тарра Къоаршой-Черкесий, Удмуртски, Мордовски, Коми-Пермяцки, ГІалмакхой студеш я институте. ХІара къама студи ший культура яхьаш а актера говзал дикагІа караерзаеи Ленинградски института итташ шерашка карагІдаьннараш хьаэцеи чІоагІа безам болаш а йоагІа укхаза. Керда студи хьакхаьчача массаза а вечер ю оаха. Цига тайп-тайпарча къамий меттала иллеш, халхараш, ешаш стихаш хул.

ЧІоагІа безаме а сакъердаме а яр тха студи хьаеллача хана хинна монгольскии тхаи студей вІашагІкхетара вечер. Цар Н. В. Гогола «Ревизор» яхача комеде тІара доакъош а этюдаш а хьахьекхар тхона. Оаха царна нохчийи гІалгІайи иллеш а даьхар, халхараш а дир. Дешара хьалхара ах шу йистедаьлча эрсий актерски курсаи тхоай студенеи карагІдаьннача хьежар тхо. ЧІоагІа безаме хьежар тхо эрсий курсерча студенташа хьахьекхача этюдашка. Уж йисте баьлча оаха а дІахьекхар тхоашта карагІдаьннар.

Цу гІулакхаша тхона юкъера доттагІал а чІоагІду, вІаши деза а долийт.

Цхьабакъда, сакъердамегІа хул цхьан шера, шин шера дийшачул тІехьагІа еш йола творчески вечераш. ТІаккха еррига барт тайна коллектив ше йолчча бесса гуш хул.

ХІара студи кхыча студей хьокхамашка а гІалаташка а хьож. Цо новкъостал ду уж гІалаташ ший ханнахьа дІадаха. Натахьа санна эшаш хилча спектакле дакъа лаьцарца а вІаши новкъостал ду студеша.

Укх аьхки РСФСР заслуженни деятела профессора Л. Ф. Макарьевс кулгалдеча эрсий курсе выпуск хилар. Цар кийчдаьча спектаклашка дика дакъа лаьцар Къоаршой-Черкесий а Нохч-ГІалгІай а студей студенташа.

Ленинградои, институтои, общежитеи, вахара никъ цаІ хиларои вІаши гарга увз къамий студеш. Дукккхача студешеи цар мастерашеи предложенеш тел къамий студеша вІаши хувца а луш гастролаш тийлача бакъахьа дар, яхаш. Тешшаме ала йиш я институте чІоагІденнача доттагІало дерригача къамашта юкъера доттагІал чІоагІдара новкъостал дергда, аьнна.

Сай халкъа гІулакх де кийчлу со

М. ЦИЦКИЕВ

Искусство, къаьстта театр фуд а, артисташ фу нах ба а, уж мишта, мича Іомалу а —уж хІамаш сона ховш дацар хьалха. ХІаьта а школе деша вагІача хана денз кино сайна бІаргабайнача артисташа дер де гІертар со, бакъда, цу хана сона-м уж артисташ а боацаш моллагІа бола нах ба моттар. Иштта сайна мишта увзаву а ца ховш вахаро ше дІачуувзар со искусстве. Дукха стихаш а поэмаш а дагахь Іома а еш сай новкъосташта ешар аз. Иштта дІаихар шераш.

Наьсарен-Вокзалера юкъера школа йистеяьккхача хайра сона Ленинградски театральни институте Нохч-ГІалгІай студе дешаш 14 саг волга а цига кхы 6 саг эшилта а. Сай фу хул хьежар со. Экзаменаш Грозне хилар. Цу экзаменаша а дикка довзийтар сона искусство. Ленинградски режиссера Кацмана цхьан сахьата соца даьча къамаьло актера говзал Іомае магнито санна тІаэзар со. Со 2-ча курсе дІаийцар. Денна 12—14 сахьата теори Іомаеш а практически болх беш а цхьан шера ши курс йистеяьккхай аз. Цунга са низ кхаьчар из гІулакх сона чІоагІа дукха дезар гІулакх хилар а педагогашеи са новкъосташеи сона новкъостал дар а бахьан долаш.

ХІанз укх сахьате итальянски драматурга Гольдоне «Шин аьлан Іу» яхача комеде тІарча Іуна Труфальдино рола тІа болх беш ва со. ТІадоагІача шера аз болх бергба Назым Хикмета «ЩІейна хьалхара ди» яхача пьеса тІарча Шаде рола тІа. Масса йолча хана са уйла а безам а тІалаттаж да Шекспира произведенеш тІара Отелло ролаш ловзаелга, советски драматургий пьесаш тІара сай заман нах дІахьокхилта а. Из кхоачашдара низ кхобергбац аз.

Сай новкъостий, гІалгІайи нохчийи кагий нах а мехкарий а аз тІахьех цхьаккха духьаленах а халонех а ца а кхераш шийна дукхагІа дезача искусстве шийна фу дулургда хьажара. Ооашош дер шоай халкъа деш дола доккха гІулакх долга а ховш дІадоладе. Вай халкъа гІулакх де се кийчлуш хиларах вокхийву со.

Сурта тІа: Назым Хикмета «ЩІейна хьалхара ди» яхача пьеса тІара сцена. Ролаш ловзаю М. Дакиевси, Т. Саиеваси.
И. Плиева сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Нью-Йоркера Советски выставка. Горьковски автозаводо яьча «Чайка» яхача автомашинага хьожаш ба выставке баьхкараш. В. Егорова сурт, ТАСС фотохроника

Ван Клиберн Нью-Йорке Советски выставке хилар

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Нью-Йоркерча советски выставке вена хилар пианист вола Ван Клиберн. Укх тайпара язду «Нью-Йорк таймс» яхача газето из варах лаьцца:

«Соахка Москве хинна Техасера къона пианист Ван Клиберн, селхан цецваьннавар Колизеерча советски выставке шоколадни конфеташ чуйолча кIопилга тIа ший юхьмараш бIаргаяйча.

«Ма доккха хIама да ер, со ма вий из!» — аьлар цо, уж конфеташ шийна бIаргаяйча.

Выставке генеральни директор волча Манжуло Алексейс веза хьаша а ваь тIаийцар Клиберн. Хьокха оттаяь кондитерски хIамаш латтача хьалххашка юхесецар уж шиъ, тIаккха Манжулос Клибернага дIакховдайир басаращца ногIар тIа оттадаь цун уйлангахьа яхача къонача юхьмарий сурт а тIалатташ рояла кепехьа хьаяь кIопилг.

Выставкерча кепа йоазонца бувзам болаш волча советски викало дийцар Клибернана, уж конфеташ хIанз Советски Союзе чIоагIа хоатташ хилар.

Эггара дукхагIа ха яьккхар цар советски композитора Шостакович Дмитре бера Чайковске цIерах йола премии хьаэцаш воаллача Клиберна доккха сурт хьалъуллача, культура дешашта хетаяьча выставка разделе.

Советски канцертни рояла гоннахьа гулбелар цу тайппара хьийха баьхка американски журналисташи цар дезалаши. Циггача рояла хьалхашка Iо а хайна, Шумана «Посвящение» лекхар Клиберна. Цул тIехьагIа лекхар цо Россе гIолла ше лелача хана шийна хеза «Подмосковные вечера» яха мелоди.

«Жи кIеззига кхы а лакхал, Ван, — аьнна дийхар цунгара американски фотографа. 24 шера ашараш лекхарца цIи хеза волча Клиберна Iалаьмате дика лекхар Шопена 3-гIча балладацара дакъа.

Советски радиона ше къамаьл деш цо хоастабир советски мехка хьабаь «Эстония» яха рояль. ДIахо цо белгалдир, эггара тIехьагIа Кремле ваха волаш премьер Никита С. Хрущев волча иззамо рояль ше лекха хилар».

ФРАНЦУЗСКИ КОМПАРТЕ КАНДИДАТИЙ КОТАЛО

ПАРИЖ. (ТАСС). «Юманите» яхача газето хоам бу, Вимии Удени яхача кантоний моттигерча самоуправлене органашка селхан кантональни хоржамий шоллагIа тур хулча хана Па-де-Кале яхача департаменте республикански низаш котдалара хьакъехьа. Социалистически парте кандидаташеи, Халкъа-республикански болама партеи (МРП), «Керда республика лораяра тIехьарча союзои» шоайла вIаший барт баь боллашехьа а, аханел совгIа болча харжархоша тIехьа кхадж а тоссаш, хоржамашка котало яьккхар Французски коммунистически партегара хьожабаьча кандидаташа Леандр Летокареи Андрэ Мансеи.

ЦХЬА МИЛЛИОН СОВГIА БОЛА НЬЮ-ЙОРКЕРА НАХ ГОРИНГАШКА БАХ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). «Нью-Йорк таймс» яхача газето Нью-Йоркерча горингий хьакъехьа язъяьча статья тIа йоах, городера нах чубаха горингаш тIа-тIа дукхагIа хулаш латт. 9 шу хьалхагIа баьхачарел дукхагIа нах бах цар чу хIанз. Городской планови комиссе баьча хоамах, 325—350 эзар чуIе цIенош да хIанз Нью-Йорке ларттIа чуваха йиш йоацаш (1950 шера 281 эзар мара дацар уж.) Из да, Нью-Йорке бахача 8 миллион болча нахах цхьа миллион совгIа бараш горингашка бах яхилга.

Горингаш дIадахара йиллача комитета председатела Роберт Мозеса чот яьй, яхаш язду газето, Нью-Йоркерча горингаша дIалоаца лаьтта 7 эзар акр хилара. Оттаяьча программага хьежжа чуIе цIенош горингел сихагIа хьалделга вIаштIехьадалац.

ЦIенош хьалдара хьакъехьара а, санитарни гIулакхий хьакъехьара а, иштта кхыча гIулакхий а хьакъехьара законаш во кхоачащдар бахьан долаш, йоах газето, Iалаьмате бIеха латт горингаш. Цхьадолча даькъе — меллад ховш дац — кхааш ийдар бахьан долаш да из. Цхьабакъда, нагахьа санна чиновникашеи моттигерча политиканашеи кхааш ийделга дIадаьккхача а, хьалхагIа санна мара кхы теркал дергдацар дукха законаш телхадеш хилар.

Алжирера тIом

АЛЕКСАНДРИЯ. (ТАСС). 19-гIча июле Алжире хиннача тIема хьакхехьара заявлени Каире кепа теха араяьккхар Алжирски Республика ханна йолча правительства информаце Министерствос. Заявлене тIа йоах, массехкнахьа даьча довнашка 176 саг вийнеи 132 саг човнаш хиннеи тIера баьннаб французски эскарашта. 7 французски бронемашина йохаяьй.

Кхыча мехкашкара французски легионацара 17 салте алжирцаш болча дIачубахаб.

КИТАЕ КIОР БОАККХИЛГА ДЕГIАДАР

ПЕКИН. (ТАСС). КIор боаккхилга хадданза лакхлуш латт Китай эггара йоккхагIа йолча Фушунь яхача кIор боаккхача моттигашка. Июль бетта тIеххьарча итт дийнахьа хIара деннеи бийсаннеи 42 эзар тоннал совгIа кIор боаккхар цига, вешта аьлча цу бетта хьалхарча итт дийнахьа боаккхаш хинначул 4,5 эзар тонн дукхагIа; цхьадолча деношка хIара деннеи бийсаннеи боаккхаш хинна кIор 50 эзар тоннал совгIа а хулар.

1959 шера хьалхарча ах шера кIор боаккхилга 45 процент гаргга лакхдаьд Фушунерча шахтераша.

Цу тайппара къовсам болабаьб керда шахташи кIор боалла моттигаши болх бе дIайолаялийтар духьа. Ханал 5 бутт хьалхагIа хьалъяьннай Эрдаухецзы яха (Хэйлунцзян яха провинци), шера 60 эзар тонн коксуюци кIор луш йола шахта. Шахтера дерригa балхаш, кIор баккхаргара доладенна кIор тIаботтача кхаччалца дола балхаш, механизацияь да. Хийцца хьалъеш латт Шэньбэйски кIор боаккхача бассейнера шахта (Ляонин яха провинци). Кердача бассейно хIара шера массехк миллион тонн кIор тергба.

Доккха баркал

Гудермесски автохозяйства шофер Александр Михайлович Бурлаков Алерой юрта тIех а ваьнна дукъах урагIа бодача новкъа ваьлар. Даххах етта йола машин шорттига йодар. ЩIаьхха наькъ тIа цхьан Iаьржача хIамах бIарг кхийтар цун. Машин юхасоцийир шофера. Дема юкъера хьакъедаш бохча дар. Цу чу Курчалоевски районерча Б. Байгиреевой документаш а, дукха бераш хиларах дола книжка а, 582 сом ахча а дар. Александр Михайловича шийна корадаь документаш а ахча а милице Гудермесски отделенега дIаденнад. Дукха ха ялалехьа Б. Байгиреевайга дIакхаьчад из.

— Аз дег тIара баркал оал Александр Михайлович Бурлакова, — йоах дуккхача берий нанас.

Н. ЗАЗДРАВНЫЙ.

Ший болх безаш вола токарь

Ший болх дукха а безаш, кхоалагIча шера болх беш ва «Назрановски» совхозе токарь-комсомолец Сагов Бексолта. 200 процентага кхаччалца балха нормаш кхоачашъеш волча нов. Сагов Бексолтана дуккхаза совгIаташ а тийннад, хIаьта цун сурт Сийлен доска тIа хьалтеха а доал.

Г. ОЗДОЕВ.

Дика учетчик

Хьинаре къахьегаш ва Ножай-Юртовски МТС тракторни бригада учетчик, комсомолец Алибеков Имран. Iалаьмате дика лелаю Имрана балха а доагама а учет, механизатораш юкъе балха яхь дIахьолга.

Дукха ха йоаццаш МТС партийни организаце ССКП члений кандидаталла дIаийцав комсомолец Алибеков Имран.

П. ГАЛДА.

Дика библиотека

«Тха библиотека», оал дешараша Ленина цIерагIча культура Дворецa библиотеках. Дукха еза шоай библиотека мехкдаьтта чакхдоахараштa, химикашта, пенсионерашта, дешархошта. Укхаза технически а художественни а — моллагIа эшаш дола книжка харжа йиш я. Библиотеке 48 эзар гаргга книжка да, уж дешараш 2300 саг ва. Царех дукхагIбараш из хьайийллача дийнахь дённз библиотеке дIаязбенна ба. Дешарашта чIоагIа дукха езаш а цар сий деш а я 1933 шера денз библиотеке болх беш йола Мария Федоровна Дружинина.

— Белгалдаккха деза, йоах нов. Дружининас, — ССКП ЦК июньски Пленум хиннaчул тIехьагIа технически литература дешаш бола нах дукхагIа хилар. Александр Сергеевич Волошина формуляр хьахьувкх цо.

— Ер къона болхло ва, — йоах Мария Федоровнас, — 10 класс а технически училище а йиcте а яьккха, хIанз Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе прибористал болх беш ва из. Цун формуляра тIа дIаяздаь дукха технически книжкаш да. Институте деша ваха кийчлуш ва Волошин, цудухьа деш цо иштта дукха технически книжкаш. Дукха технически книжкаш яздаьд кхыбарий формуляраш тIа а.

Тайп-тайпара формаш йолаш дика болх бу библиотеко ший дешаращца. Укхаза дешарий конференцеш а, литературни сайренаш а, лекцеш а хул. Цудухьа дукха еза дешарашта шоай библиотека.

П. ПОПОВ.

№ 14 йола агитатора блокнот

Кепа теха ара а даьнна язбеннараштa дIакхухьийташ а, дохкаш а да ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи № 14 йола агитатора блокнот.

Номер тIа кепа техай ССКП ЦК Пленум тулъярах бола хоам.

«Беседашта йола материалаш» яхача рубрика кIал кепа техай «Берригa низ ССКП ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъяра» аьнна корта а болаш йола редакционни статья а «Болата наькъий къахьегамхой», аьнна корта а болаш железнодорожникий Ерригсоюзни денна хетаяь йола цифрайи бакъдарийи подборка а.

№ 14 йолча блокнота тIа «Коммунистически къахьега» аьнна корта бола керда рубрика араяьннай. Цу кIал кепа техай «Сий дола болам хьаллаьцаб» яха В. Федорова корреспонденци. Цу тIа дувц Вышневолоцки хлопчатобумажни комбината прядильни фабрика бригадира Валентина Гагановой патриотически инициатива йоаржаярах.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта хетаяь я С. Бессуднова «Советски семилеткеи социализма мехкаш экономически оагIонгахьара дегIадахкари» яха статья.

Агитатора новкъостала лаьрхIа технически терминаш да блокнота тIа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ХIана лораяц болхлой унахцIено?

Йикх баьлча санна гIайтта мозий хул «Назрановски» совхоза коарача болхлой столове. «Селла дукха мозий хIанад», аьнна шоашка хьаттача столове болхлоша оал: «Оаха тIом-м лелабу, цIенош зIамига хиларах мозий дIадаха вIаштIехьа далац тха...»

Столове гаьна йоаццаш, тIайилла хIама а йоацаш, латт нувхаш чуйоахка яьшка, иштта кхыйола бIеха моттигаш.

Цхьанна а цехе молхаш чуйоалаш аптечка яц, кхыметтел пIелг хоадабаьча болхлочоа йоди марли а дац совхоза коа.

Цхьаккха моттиг яц совхоза коа бактереш йоаеш йола хлорни известь ехка.

Председатель месткома нов. Мальсагова болхлой йоакхо яра хьакъехьа шийга хаттар дича аьлар «Аз дIа-м яьхад, бакъда, деш хIама-м дац...»

Санитарно-гигиенически гIулакхий теркам беш яц совхоза коара медпункт а, райсанэпидстанци, совхоза дирекци. ХIана лораяц болхлой унахцIено?

Г. КУПИН.

Рационализаторски предложеней смотр

Шин бетта рационализаторски предложеней смотр хилар машиннаькъа транспорта предприятешка. Цу юкъа бIаьш керда рационализаторски предложенеш еннай болхлоша. Цар лерхI дIахо технически прогресс сихъяр.

Шоашка доагIа дакъа лаьцар цу смотре Грозненски вагонникаша а. Укхаза смотр хиннача юкъах 22 рационализаторски предложени балха юкъе йоалаяьй. Царех 19 эзар сом гаргга пайда баьннаб. Къаьстта дукха предложенеш елар токарни, строгальни болташ ю станокаш эргаяхара. Уж еннараш ба слесараш Ладнушкин, Гончаров, электромонтер Меркулов. Смотр йолча деношка эггара хьалха предложенеш еннай котельщика Жигалкина, слесараша Маслюковс, Коломацке, Гудковс.

С. ВОРОНИН.

16 дезал кердача цIеношка гIоргба

Дукха нах чубаха цIенош хьалдеш латт Грознерча железнодорожникашта. ХIара бетта урагIъухаш латт керда корпусаш.

Ерригсоюзни железнодорожника Денна хьалхарча деношка строительно-монтажни поезда коллективо хьалдаь даьхад 16 дезал чухошаргбола вIаштIара даь цIенош, Касттача хана строителаша даь доахаргда цу тайпара шиаш цIенош.

С. КЕРИМОВ.

ПОЛЬСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА: Варшавера Конституце майда. Польски центральни фотоагентства сурт.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш

Дунен халкъий вахарга теркам тIабахийтта хьежача, Малхбузехьа цхьадолча гIозараша, эггара хьалха США-ра дараш а долаш, леладу гIулакхаш ший тайпа закон долаш хилар белгал ца доаккхалуш дусалургдац. Дунен халкъашта юкъе машара тIехьа гIулакхаш дола ма деллинге а, цу халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбала бола ма беллинге а, цу гIозараша оарц доакх бакъдолчунца а харцдолчунца а «шийла тIом» меллулга юхаоза гIерташ.

Иштта дола сурт отт вайна хьалхашка укх тIеххьарча хана политически вахара гIулакхаш «къаьгтагIа» хьагуча даладоладелча. Укх тIеххьарча шерашка СССР-а, США-н, Англе, Франце кхыча мехкашцарча гIулакхий министраш эггара хьалха хIанз переговораш е Женеве хийшаб. Цхьадола дика гIулакхаш карагIдаьннад ядерни герза тохкамаш делга дIадаккхара дош дувцача Женеверча кхыча совещанена а. Нью-Йоркера Советски выставка, Москвера американски выставка, царца дувзаденна СССР-еи США-и паччахьалкхен деятелаш дIаюха ахар — цу шин мехка юкъера гIулакхаш тоадеш, царна юкъе вIаши латта цатешами дегабуами дIабаккха новкъостал деш дола хIама да. Советскии американскии халкъашта юкъера доттагIлен гIулакхаш дегIадоаладара гIо деш дола хIама да уж гIулакхаш.

Цу дерриганеша а корта лазабоах из догдоахилга йоаца «низа позице тIера» яха политика лелаеча, из политика паччахьалкхен эггара тIехдола хьаькъал лоархIача гIозарий. Цу гIозарашта тIехьашка латт шоашта Iалаьмате боккха пайда боалача гIулакха — герз хьадара тIакхувш йола тIема монополеш.

Уж гIозараш кхер машар чIоагIбеча гIулакхех. Халкъашта юкъера доттагIал тIема еча кийчонах боалача пайдана чIоагIа кхераме лерхI цар. Юха а «шийлача тIемаца» дуне бехке лерхIаш, дуккха тийшабалха гIулакхаш леладу цар. «Нью-Йорк уорлд телеграм энд сан» яхача американски газето язду, «шийла тIом» хьалхьебеш йола вIашагIтеха кампани йолаеннай, яхаш.

Алхха цутIа гIолла кхетаде доагIаш да 19 июле денз 26 июле кхаччалца США-е дIадихьа дола «лоал оттадаьча мехкий кIира» яхар. Вашингтона кхайкадаь «лоал оттадаьча мехкий кIира» колонешкарчеи кхычарна карадолчеи халкъаша шоаш мукъадала лоаттабу къовсам бувцаш дац, из «кIира» вIашагIтехараша дувца «лоал оттадаь мехкаш» да капиталистически лоала кIалхара а даьнна, шоайцига социалистически общество хьалъяь е хьалъеш дола мехкаш.

Цхьаболча американски политикаша хьалхле а лелаеш, вIашагIбелла «лоал оттадаьча мехкий кIира» яха тийшаболх цу политикаца социалистически мехкаш гоама доландаь вIашагIделла гIулакх да. Царна вIалла ца могаш хала да лаьтта дилагIа дакъа лоацаш дунен тIа бахача нахах кхо дакъа бола нах капиталистий дукъа кIалхара балар, цхьаннеша шоллагIа барий хьакъ дуаргдоаца, эксплуататораш боаца керда общество цар хьалъеш хилар. Уж корзагI боах шеко йоаццаш, цIаккха а кхы юхахургйоацаш капитализм дIаяьккхача дунен социализма система низ хадданза дегIабоагIаш хиларо.

Вашингтонски резолюцейи декларацейи автораша фуннагIа дича а, царна могаргдац социалистически мехкий низи цхьоагIои йохае а историе чарх юха тIехьашкахьа кхостае а. Шоай вахара даьй шоаш а хинна дIаэттача халкъаша цIаккха а шоай доал селхан хиннача эксплуататорашта бе дохийтаргдац, из царгара дIадаккха веннача ший корта а бохабайтаргба. Социализма мехкий низ бохаргбоацаш чIоагIа хилар кхы цIаькха хьахьекхар новкъост Н. С. Хрущев керте а волаш советски партийно-правительственни делегаци Польше яхаро.

«Лоал оттадаьча мехкий кIиреи» цунца дувзаденна дола вашингтонски документаши «шийлача тIемо» хьалхагIа а леладаьраш санна дола гIулакхаш да. Машара наькъаца, переговорий наькъаца дунен хьалкъашта юкъера кхохкам мелбараи къоастаданза дола дешаш къостадараи духьал даьха да уж гIулакхаш. Цу документий мугIараштa юкъе атта хоалургья кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий Женевски совещане болх бохабе гIерта уйлаш.

Ший бахьан доацаш ханнадац «лоал оттадаьча мехкий кIира» яха гIулакх малхбузерча паччахьалкхенаша Женевски совещане «керда план» яхар юкъейолаяьча ханна цхьана нийсдалар. Цу плана чулоацам ба — кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий Женевски совещанех ший тайпара йола, йилла ха йоацаш переговораш ювца моттиг яр, цу совещане йоккхий паччахьалкхенаш алхха Германи вIашагIтохарах долча немций гIулакхашка хьожаш а хургйолаш, хIаьта ГДР-и ФРГ-и викалаш цу «советникашта» новкъосталдеш мара а хургбоацаш.

«Кердача плано» шоаш мадарра хьагучадаьхар германски дешах лаьца дола цар кертера наькъаш. «Царна ловра, — аьлар советски делегаце керте латтача А. А. Громыко, — йиъ паччахьалкхе лакхе яьнна Iо а хайна, Германе немецки законаш оттадар, хоржамаши референдумаши дIаяхьар, кхы цу тайпара долча дешай хьакъехьа бола шоай лоIам цар дIа а кхайкабеш, хIаьта немцаша цар аьннар духьале йоацаш кхоачаш а дергдолаш гIулакх шоай доалаца дIадахьар».

Лоацца, аьлча «керда план» Малхбузен къаьна никъ дIахьош дола, Германеца машара договор дара, малхбузерча Берлине оккупационни режим дIаяккхара духьал дола гIулакх да. «Малхбузера паччахьалкхенаш» — аьлар, новкъоста Н. С. Хрущевс, 23 июле Москве ше къамаьл деш, — Германе хIанз латта вIаштIехьа доаца хьал массаза а иштта латтаргдолаш чIоагIде гIерт, цхьабакъда, вай цу гIулакха раьза хила йиш яц. Малхбузерча паччахьалкхенаша лаьца никъ молха чудолча моттига хьалхашка лотадаь инза лоаттаделга ба ца аьлча, кхыча тайпара башха йиш йолаш бац».

«Шийла тIом» дIакхухьараша лехарашца юкъарло йоаццаш дувзаденна да СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев скандинавски мехкашка вахара духьал йолча, моастагIал долча скандинавски мехкашкарча дуккхача организацешеи печата органашеи шоай болх айбар а. Бахьан доацаш дац Советски Союза духьал йола Скандинавера кампани — СССР-еи скандинавски мехкаштеи юкъера доттагIал чIоагIдалар ца дезача НАТО агрессивни гIулакхаша эггара хьалха хьаллацар.

Дане, Норвеге, Швеце правительстваша шоай нах Советски Союзе а боагIаргболаш новкъост Н. С. Хрущев шоай мехкашка хьехаш дайтача хабара Советски правительствос раьза йолаш жоп делар, царцара гIулакхаш тоаде цIена уйла а йолаш. Цхьабакъда, скандинавски мехкашка долча советски Iаьдала духьаларча гIулакхаша хьахьекхар СССР-а Министрий Совета Председатель ваха ха хIанз а цу мехкашка оттанза хилар. Цунца дувзаденна Советски правительство цига хIанз гIолга тIехьадаькккхад цига ваха дикагIа йола ха эттача гIоргволаш.

Советски правительствос цу хьакъехьа баьча соцамах скандинавски мехкашкарча печата дуккхача органаш тIа яздеча дувцараша хьахьокх, КъилбаседаЕвроперча дикагIа кхеташ болча наха цу соцама бахьанаш довзаш хилар. «Хольбек амсте венстреблад» яхача датски газето язду, къилбаседерча мехкий прессе советски мехкаца во уйла йола, зулмане хабараш цхьаболча наха, царца консерватор О. Б. Крафти датски парте член Венстре М. Буляи а волаш, арадаьхачул тIехьагIа Н. С. Хрущев цу мехкашка ваха раьза хиланзар, яхаш. Цунца цу хана вайгара Iовдал гIулакх дIахьекхар, яхаш белгалдоах газето.

«Мааканса» яхача фински газето йоах, ше харцахьа, ца доагIаш дола гIулакх леладар бахьан долаш скандинавски прессо къилбаседа мехкарча къамий хьашташта зулам дир.

Уж лакхехьа дийцараш вIашагIтехача, ала доагIаш да дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара духьалара низаш юха доалаш дац аьнна, Женевеи Балтикеи меттел массанахьа а, машара гIулакх дIа мел доладеннача духьал лелх уж, аьнна. Цхьабакъда хIанз Н. С. Хрущевс белгалдаькккхача тайпара «милитаризмаи агрессеи низаша духьале йоаццаш шоай Iаьржа гIулакх де йиш хинна ханаш дIаьннай. «Машара низаш,— аьлар Советски правительства керте латтачо, — сийлахь-йоккхача социалистически лагера кхотаяларцеи, цун низацеи, хIаьта иштта керда тIом хьара духьал долча дерригача халкъий уйланцеи чIоагIало а лувцаш, агрессор юхатоха мел эшар долаш да».

М. СТУРУА.

Радиопередачай программа

30-ча июле: 7.20 — «Iалама законаш а дина тамашаш а» — беседа (эрсий меттала); 7.35 — Хоамаши, передачай программеи; 7.45 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.45 — «Сердало» газета обзор; 9.00 — Нохчийи гIалгIайи ашараш; 17.00— «Бер школе деша даха мишта кийчде деза» — передача (эрсий меттала; 17.20 — Пионераштеи дешархоштеи передача (гIалгIай меттала); 17.35 — «Микрофона хьалхашка артистка Айдамирова Марем» — концерт; 18.00 — «Сунженски района колхозий аренашка» — передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «ВорхI шера гIишлошъяр» — передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка);

31-ча июле: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Хоамаши передачай программеи; 7.45— «Ленинан некъ» газета обзор; 8.45— Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш; (гIалгIай меттала); 9.00 — Музыкально - образовательни передача Римский-Корсаков; 17.00 — «Хозрасчет а, технически прогресс а» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «Совхоза коа тIарча оалхазарий ферме» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Концерт, дакъа лоацаш: Димаев, Ганукаева, Хамхоев; 18.00 — Пионераштеи дешархоштеи передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Прогресса адамаш» передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

1 августе: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Хоамаши передачай программеи; 7.45— Пионераштеи дешархоштеи передача (нохчий меттала); 8.45 — «Комсомольцаш — агитатораш» — передача (гIалгIай меттала); 9.00 — «Дагестана халкъа ашараш» концерт; 17.00 — Машин-наькъахой денна хетаяь передача (эрсий меттала); 17.20 — Литературни передача (гIалгIай меттала); 17.35 — «Дукха еза ашараш» — концерт; 18.00 — Машин-наькъахой заявкех концерт; 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — Литературни передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«ТIоми машари»**. (2-гIа сери).
Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«ТIоми машари»** (2-гIа сери).
Долалу 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

«Родина» яхача кинотеатре
Iан зал — **«ТIоми машари»** (2-гIа сери).
Долалу 8.30, 10.40, 12.50, 3, 5.10, 7.20, 9.30.
Ахкан зал — **«Голатоххача»**.
Долалу 8, 9.45.

Город Грозне Фасадная яхача улицагIа, № 5 йолча вахача **Кравец Владимир Моисеевича** г. Грозне, Ломоносова улицагIа, № 33 йолча яха **Кравец Тамара Павловна** йитарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда г. Грозне, Октябрьски районерча халкъа суда 1-ча участке.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо чIоагIа хала а хеташ кодам бу Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутатага новкъостага Асхьабов Асхьаба Нажмуддинага 29-ча июле 1959 шера Ведене веннача цун даьх
ОМАРОВ Асхьабах

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23 ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске — 2-30-91; партийни вахареи экономикаи отделий — 2-25-72;

СФ1797 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи, Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Заказ № 4609